

NOWA JAKOŚĆ CZY PATOLOGIA?

EDUKACJA
DOMOWA
W POLSCE

Raport
Fundacji
Edukacji
Domowej

FUNDACJA
EDUKACJI
DOMOWEJ

Sierpień 2023

FUNDACJA
EDUKACJI
DOMOWEJ

NOWA JAKOŚĆ CZY PATOLOGIA?

EDUKACJA DOMOWA W POLSCE

Raport Fundacji Edukacji Domowej

Kraków, Sierpień 2023

SPIS TREŚCI

1. Wstęp do raportu. s. **4**
2. Raport dotyczący liczby uczniów spełniających obowiązek szkolny poza szkołą. s. **6**
3. Zmiany w rozporządzeniu w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej w 2023 r. s. **34**
4. Dynamiczny wzrost liczby uczniów w edukacji domowej s. **40**
5. Edukacja domowa z perspektywy psychologa. Dlaczego tyle osób decyduje się na tę formę? s. **44**
6. Podsumowanie s. **48**
7. O Fundacji Edukacji Domowej s. **54**

WSTĘP DO RAPORTU.

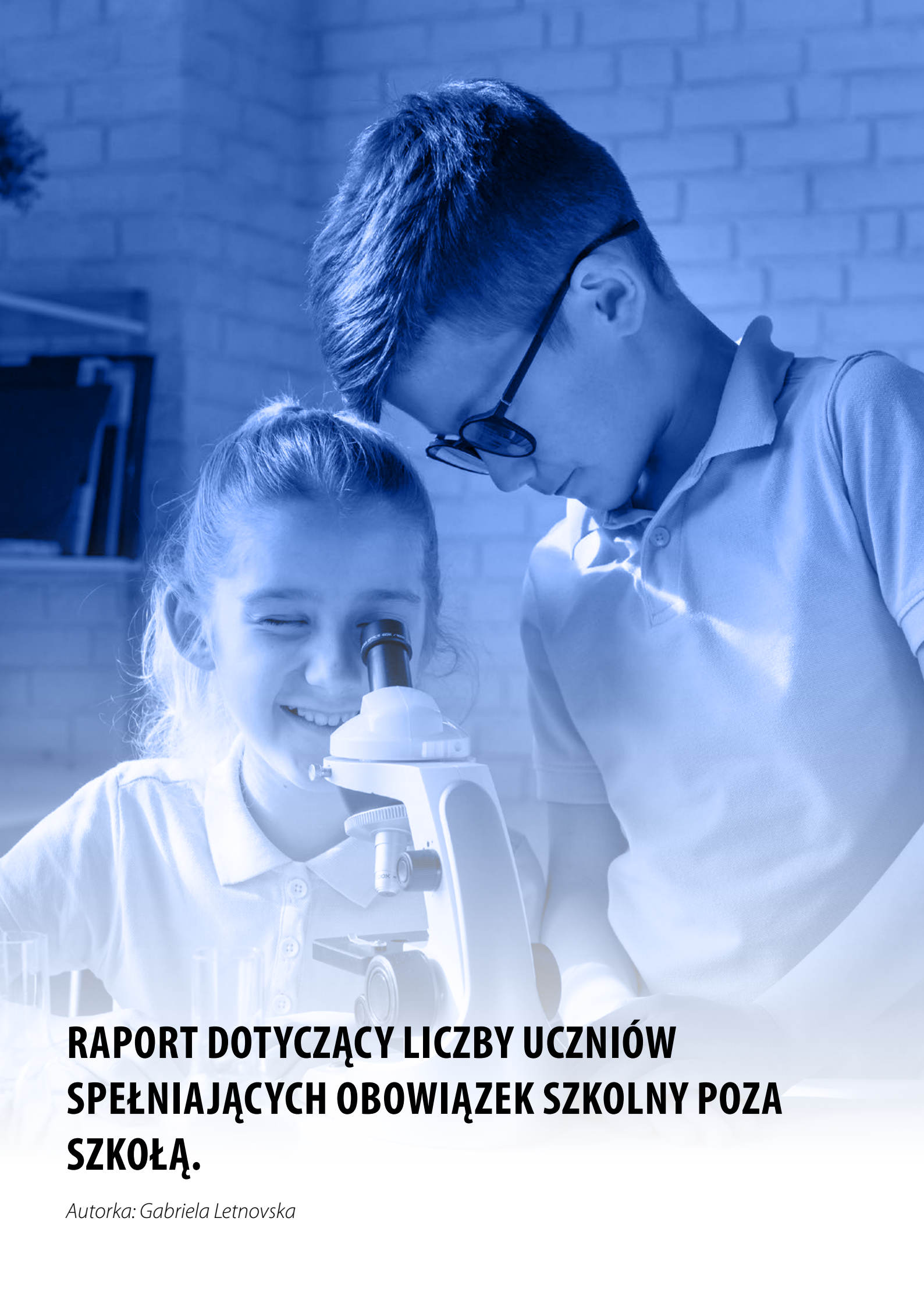
Niniejszy raport został opracowany na podstawie statystyk sporządzonych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki dla Fundacji Edukacji Domowej. Jego nadrzędnym celem jest przedstawienie aktualnych danych i analiza trendów dotyczących edukacji domowej w Polsce.

Edukacja domowa to potoczna nazwa spełniania obowiązku szkolnego poza szkołą. Tę formę nauczania reguluje art. 37 w ustawie Prawo oświatowe. Uczniowie mają prawo do nauki i realizacji podstawy programowej poza szkołą. Mogą uczyć się w domu, podczas podróży czy w innych miejscach, które nie wymagają uczestnictwa w zajęciach w systemie klasowo-lekcyjnym. Nauczanie domowe daje uczniom swobodę w wyborze sposobu nauki. Co roku są oni zobowiązani są do zdania egzaminów klasyfikacyjnych w formie ustnej i pisemnej, które potwierdzają opanowanie materiału na danym etapie nauki. Fragment tekstu ustawy regulujący edukację domową w Polsce (Art. 37. Prawo oświatowe) został zamieszczony na końcu raportu w materiałach dodatkowych.

W raporcie określone zostały główne czynniki wpływające na wzrost liczby uczniów w edukacji domowej, a także zdefiniowano korzyści i wyzwania związane z tą formą nauczania. Raport koncentruje się na danych z 1 maja 2023 roku i analizuje tendencje rozwojowe z ostatnich trzech lat.

Opracowując raport zaprosiliśmy do współpracy ekspertów w zakresie psychologii i edukacji domowej. Wszystko po to, aby dostarczyć kompleksowego spojrzenia na tę formę nauki.

Wnioski z badania przeprowadzonego przez Fundację Edukacji Domowej w I kwartale 2023 roku wśród placówek oświatowych to kolejny punkt raportu. Przeanalizowano, jaki wpływ na szkoły oraz uczniów miały zmiany wprowadzone w styczniu 2023 r. w zakresie finansowania edukacji uczniów spełniających obowiązek szkolny poza szkołą.

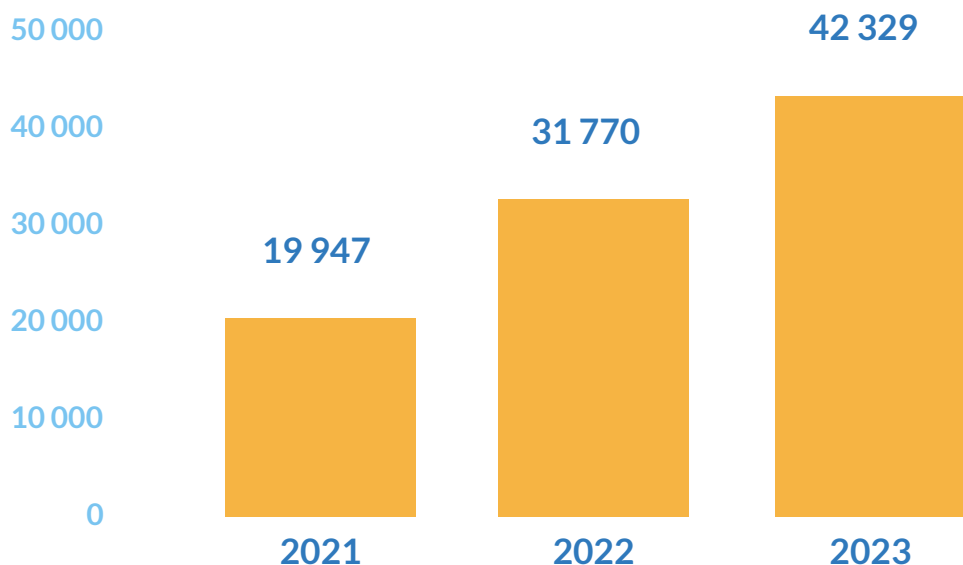

RAPORT DOTYCZĄCY LICZBY UCZNIÓW SPEŁNIAJĄCYCH OBOWIĄZEK SZKOLNY POZA SZKOŁĄ.

Autorka: Gabriela Letnovska

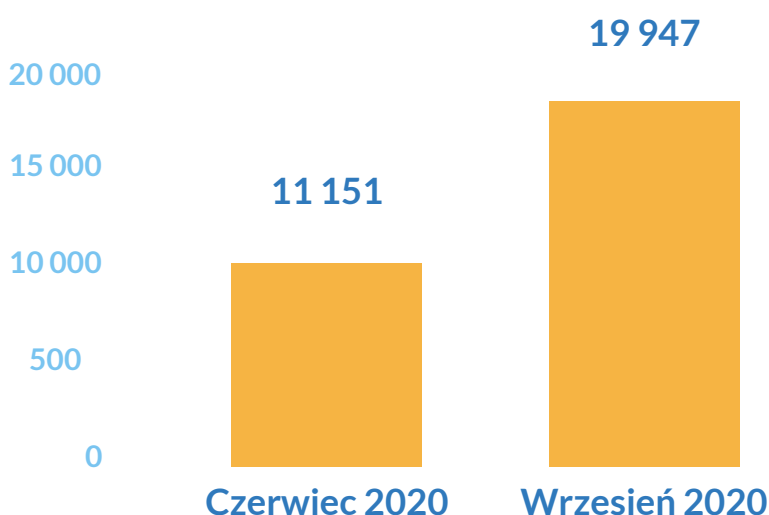

Liczba uczniów ED w latach 2021-2023:

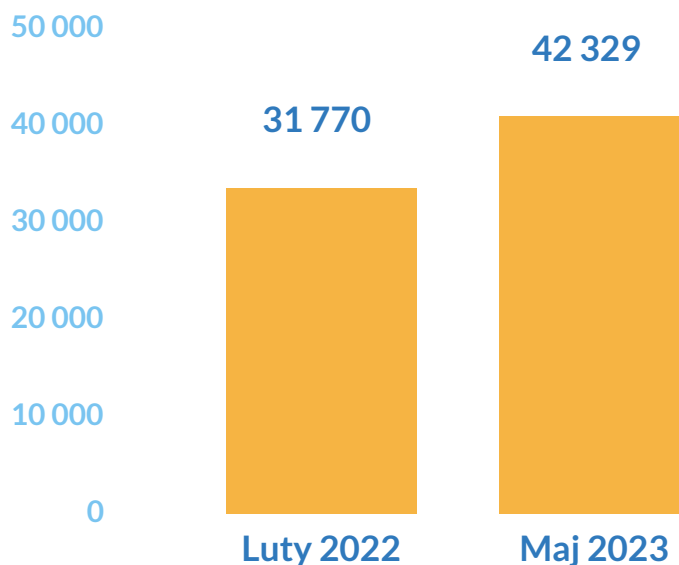
Liczba uczniów w edukacji domowej w ostatnich latach znacznie wzrosła. W 2021 roku wyniosła ona 19 947 dzieci i młodzieży, w 2022 — 31 770, a w 2023 — 42 329.

Liczba uczniów w edukacji domowej na początku pandemii:

Od początku pandemii liczba uczniów w edukacji domowej wzrosła o 73%. W czerwcu 2020 r. było ich 11 151, zaś już we wrześniu tego samego roku – 19 947.

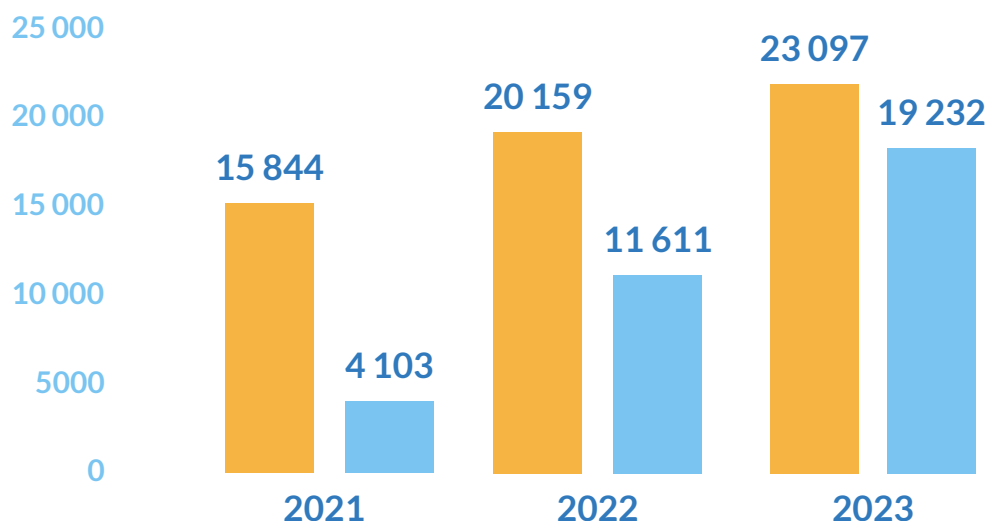
Liczba uczniów w edukacji domowej pod koniec i po pandemii:

Zmniejszenie obostrzeń pandemicznych nie spowolniło wzrostu liczby uczniów chcących zmienić formę realizacji obowiązku szkolnego poza szkołą. Dane wskazują, że w lutym 2022 obowiązek szkolny w formie pozaszkolnej realizowało 31 770 uczniów, a w maju 2023 było ich już 42 329. **To ponowny wzrost o 33%.**

- szkoła podstawowa
- szkoła ponadpodstawowa

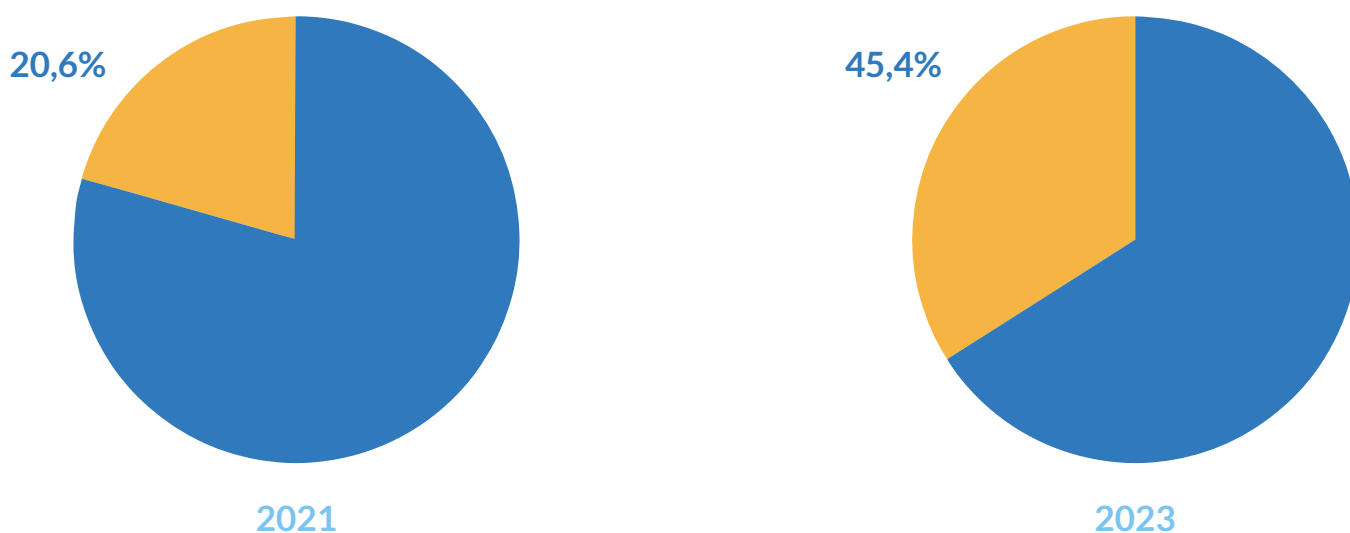
Liczba uczniów w edukacji domowej w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych w latach 2021-2023.

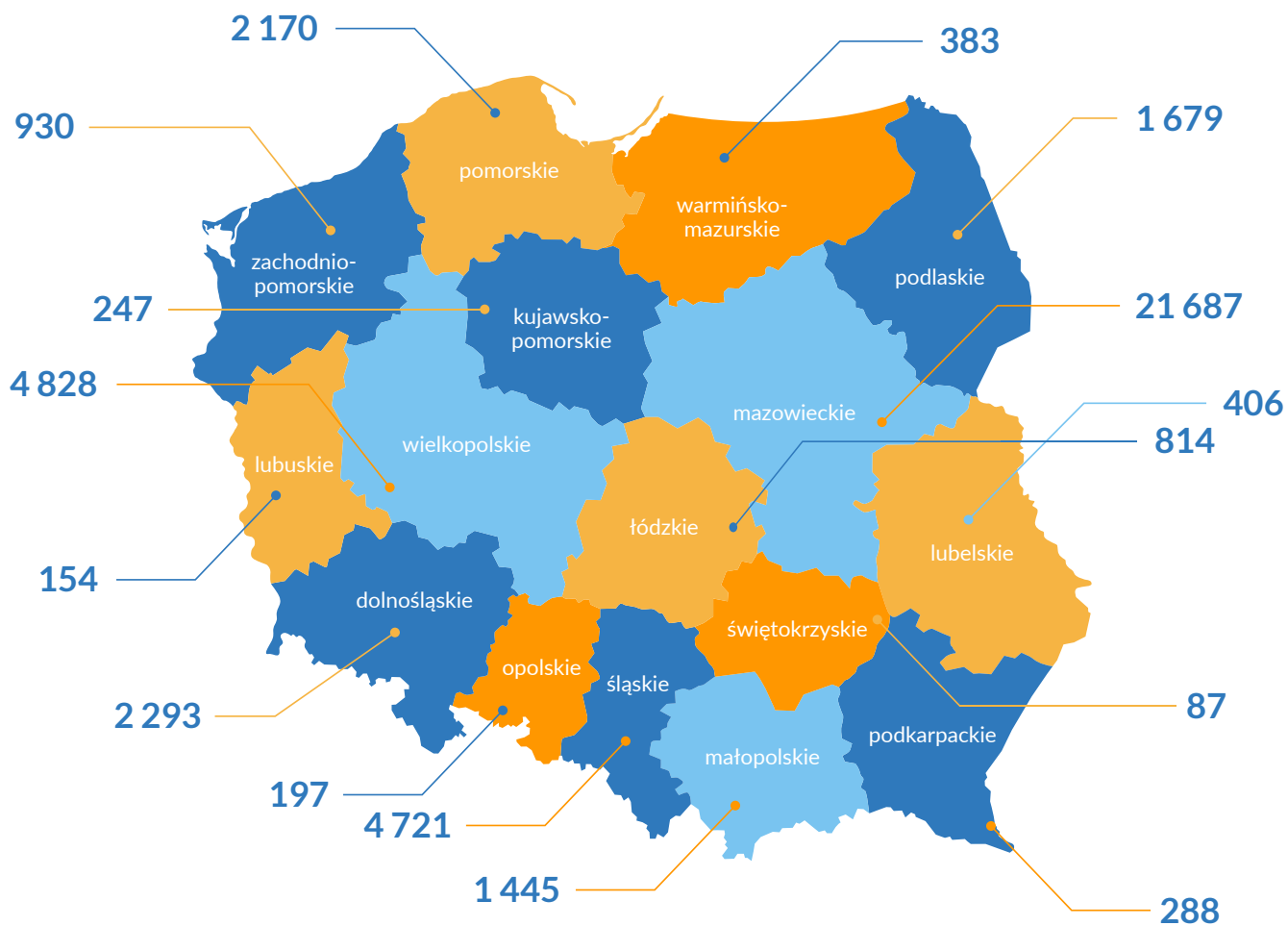
Wzrost liczby uczniów w edukacji domowej w szkołach podstawowych w ostatnich latach jest coraz bardziej dynamiczny. 2021 rok to 15 844 uczniów, 2022 — 20 159, a 2023 — 23 097. Jednak to w szkołach ponadpodstawowych widoczna jest największa zmiana — przyrost aż o 369% w ciągu trzech lat. W 2021 roku uczyło się w nich 4 103 uczniów w edukacji domowej, następnie w 2022 — 11 611, a w 2023 już — 19 232.

Udział procentowy uczniów w edukacji domowej w szkołach ponadpodstawowych w stosunku do całości:

Analizując podział uczniów ze względu na etap kształcenia można dostrzec, że historycznie w społeczności edukacji domowej dominowali uczniowie szkoły podstawowej, jednakże trend ten się zmienia. Udział procentowy uczniów w szkołach ponadpodstawowych w stosunku do całości w 2021 roku mieścił się w granicach 20,6%, natomiast w 2023 było to już 45,4%.

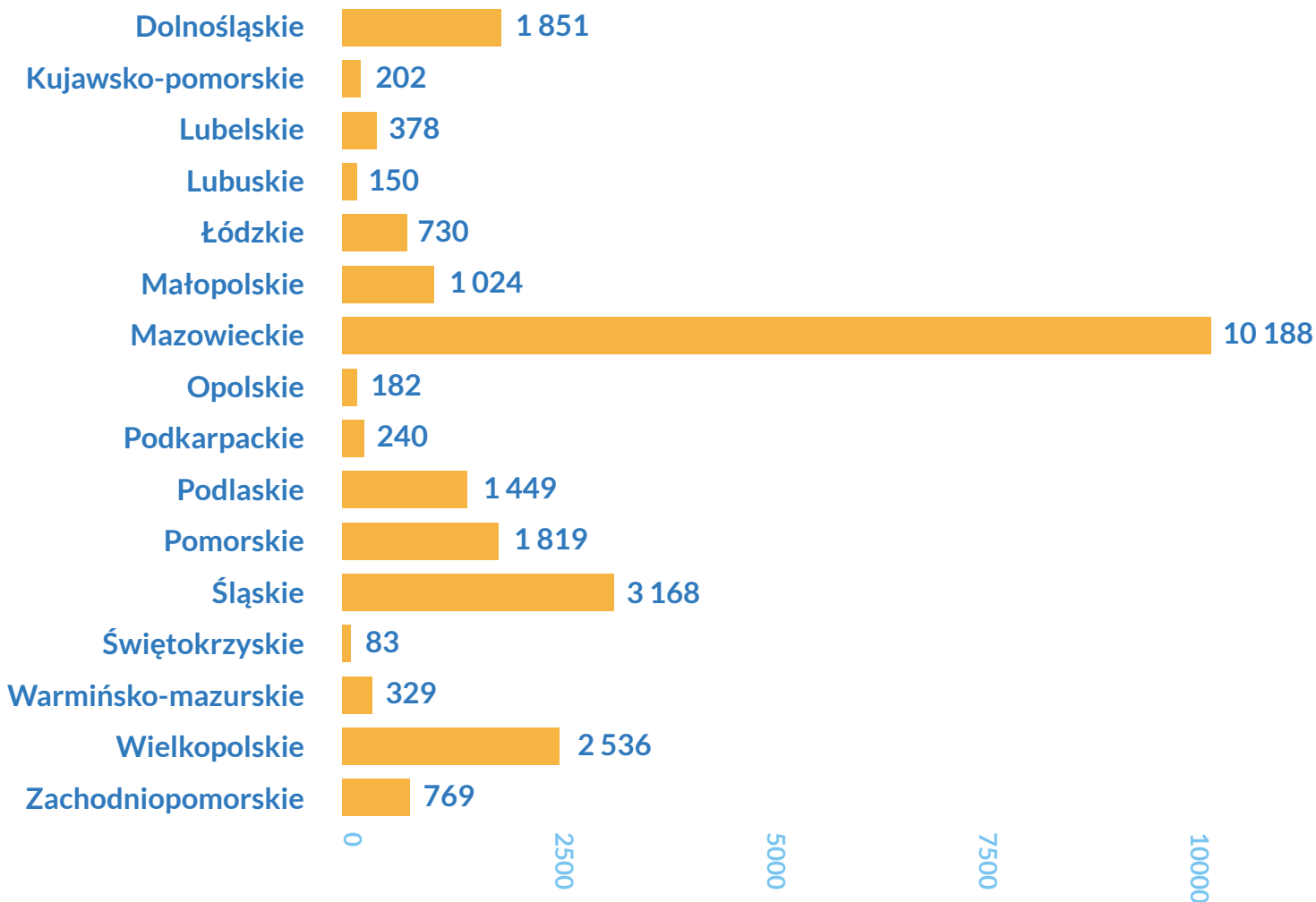
Liczba uczniów w edukacji domowej w poszczególnych województwach w 2023 r.

W 2023 roku najwięcej uczniów zapisanych było do szkół na terenie województwa mazowieckiego (**21 687**), wielkopolskiego (**4 828**), i śląskiego (**4 721**). Najmniejszą liczbę odnotowano w województwie opolskim (**197**), lubuskim (**154**) i świętokrzyskim (**87**).

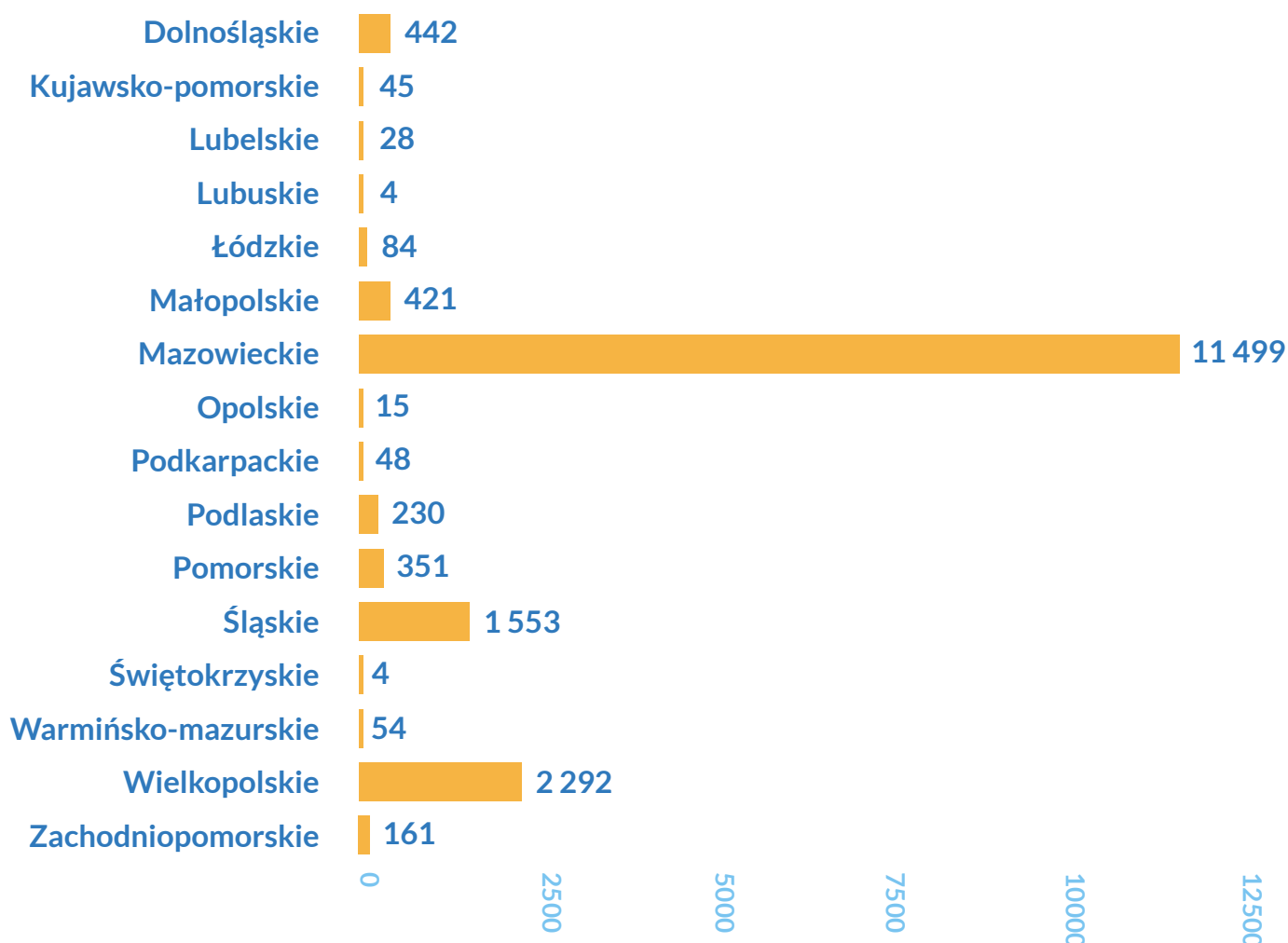

Liczba uczniów w edukacji domowej w szkołach podstawowych w poszczególnych województwach w 2023 r.

W 2023 roku najwięcej uczniów w szkołach podstawowych zapisanych było do szkół na terenie województwa mazowieckiego (**10 188**), śląskiego (**3 168**) i wielkopolskiego (**2 536**). Najmniejszą liczbę odnotowano w województwie opolskim (**182**), lubuskim (**150**) i świętokrzyskim (**83**).

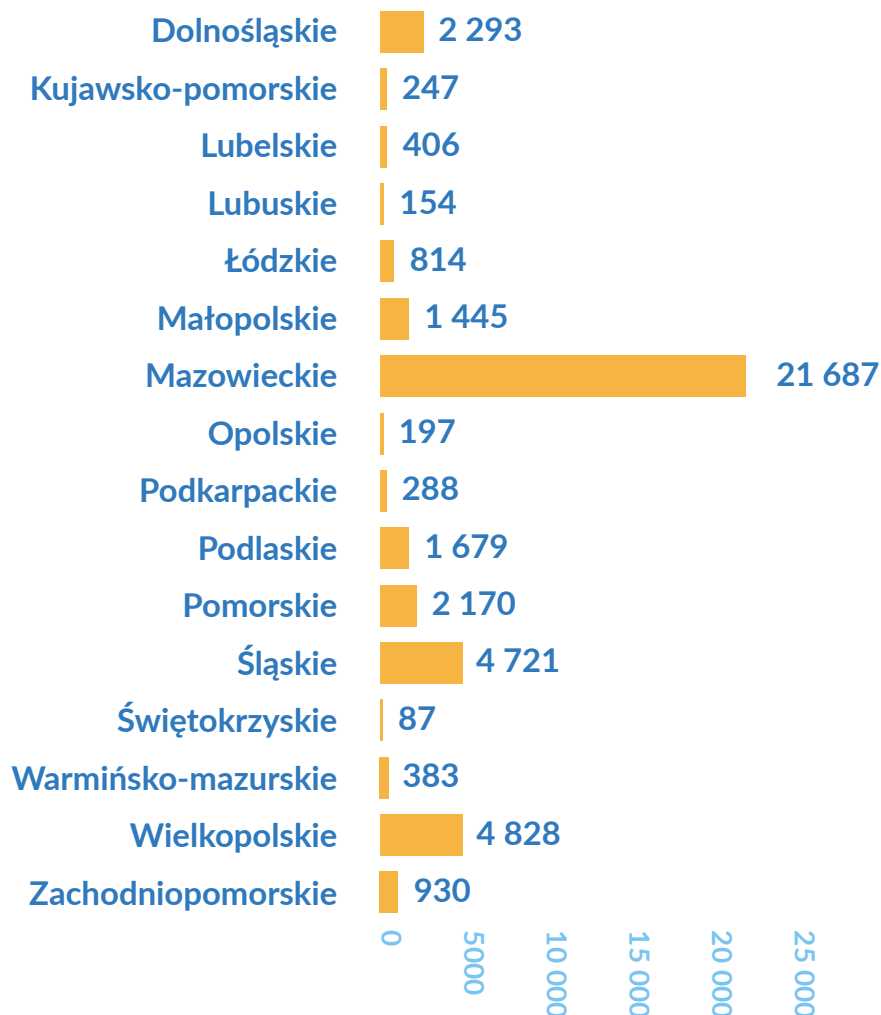
Liczba uczniów w edukacji domowej w szkołach ponadpodstawowych w poszczególnych województwach w 2023 r.

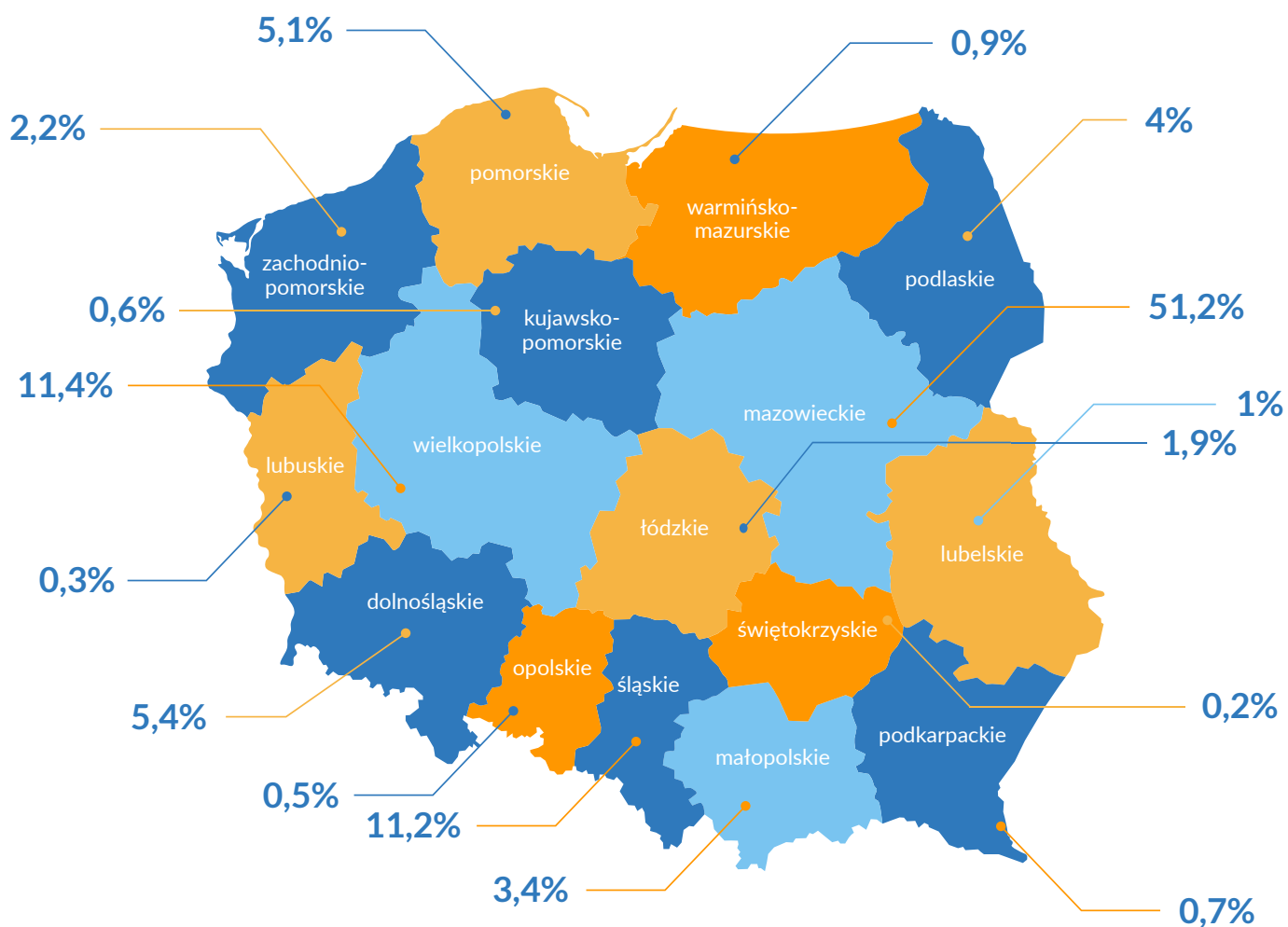
W 2023 roku najwięcej uczniów w szkołach ponadpodstawowych zapisanych było do szkół na terenie województwa mazowieckiego (11 499), wielkopolskiego (2 292) i śląskiego (1 553). Najmniejszą liczbę odnotowano w województwie opolskim (15) świętokrzyskim (4) i lubuskim (4).

Liczba uczniów w edukacji domowej w poszczególnych województwach w 2023 r.

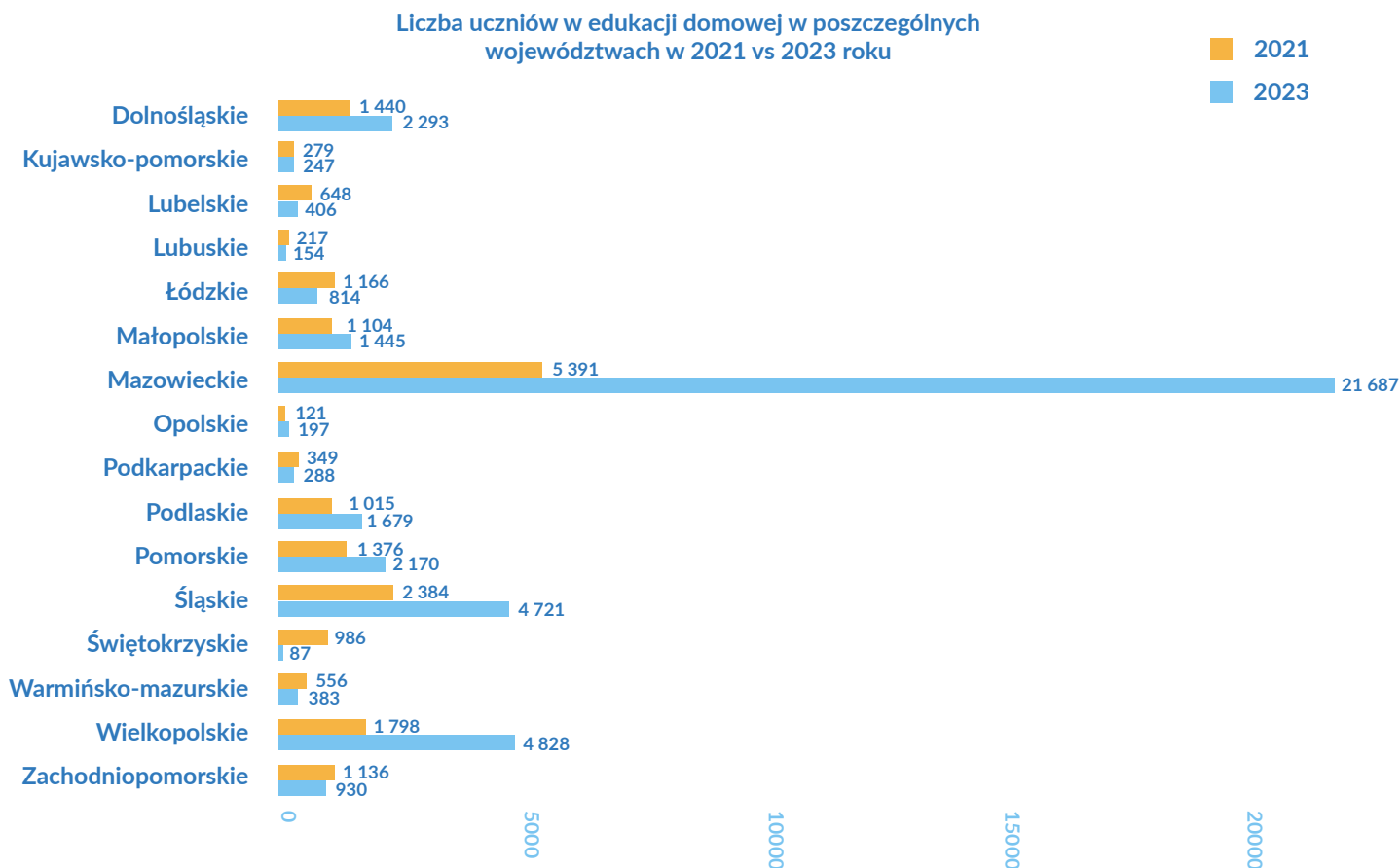

Co drugi uczeń w edukacji domowej jest zapisany do szkoły w województwie mazowieckim (51,2%), a co dziewiąty — w śląskim (11,2%) lub wielkopolskim (11,4%). Zaledwie 1% lub mniej — w województwach: warmińsko-mazurskim (0,9%), lubelskim (0,9%), podkarpackim (0,7%), kujawsko-pomorskim (0,6%), opolskim (0,5%), lubuskim (0,4%) i świętokrzyskim (0,2%).

Najwięcej uczniów edukacji domowej jest w województwie mazowieckim (21 687). Najmniej — w świętokrzyskim (87).

Największy wzrost liczby uczniów w edukacji domowej odnotowało województwo mazowieckie (16 296), wielkopolskie (3 030) oraz śląskie (2 337), natomiast największy spadek zaobserwowano w województwie świętokrzyskim (899), łódzkim (352) i lubelskim (242).

**Raport liczby uczniów spełniających obowiązki szkolny poza szkołą
sporządzony przez Ministerstwo Edukacji i Nauki dla Fundacji
Edukacji Domowej. Tabela uwzględnia podział na typ szkoły, klasę
i województwo.**

DOLNOŚLĄSKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przedszkole	10									10
Szkoła podstawowa	139	312	269	217	220	150	187	145	202	1 841
Liceum ogólnokształcące		119	126	92	96					433
Technikum		2		1	2					5
Punkt przedszkolny	1									1
Branżowa szkoła I stopnia		1	1	1						3

KUJAWSKO-POMORSKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przedszkole	3									3
Szkoła podstawowa	28	30	22	31	16	19	18	20	15	199
Liceum ogólnokształcące		10	13	7	9					39
Technikum		3		2	1					6

LUBELSKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przedszkole	4									4
Szkoła podstawowa	43	60	54	44	43	29	36	34	31	374
Liceum ogólnokształcące		12	4	6	4					26
Technikum				1						1
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy				1						1

LUBUSKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przedszkole	13									13
Szkoła podstawowa		28	16	22	12	10	15	14	20	137
Liceum ogólnokształcące		1			2					3
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy			1							1

ŁÓDZKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przedszkole	9									9
Szkoła podstawowa	31	105	97	110	97	74	67	57	83	721
Liceum ogólnokształcące		26	21	10	15					72
Technikum		1	1	1	1					4
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy			2	2						4
Branżowa szkoła I stopnia			2	2						4

MAŁOPOLSKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przedszkole	28									28
Szkoła podstawowa	50	151	147	142	116	98	84	88	120	996
Liceum ogólnokształcące		82	99	127	103					411
Technikum		2		2						4
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy				1						1
Punkt przedszkolny	1									1
Branżowa szkoła I stopnia		1	3							4

MAZOWIECKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przedszkole	351									351
Szkoła podstawowa	269	1 004	891	842	997	1 063	1 227	1 365	2 179	9 837
Liceum ogólnokształcące		3 877	3 222	3 112	1 285					11 496
Technikum			1							1
Bednarska Szkoła Realna			1							1
Branżowa szkoła I stopnia		1								1

OPOLSKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przedszkole	5									5
Szkoła podstawowa	1	23	23	22	18	16	11	20	43	177
Liceum ogólnokształcące		6	1	1	4					12
Technikum		3								3

PODKARPACKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przedszkole	8									8
Szkoła podstawowa	7	40	23	30	24	29	23	25	31	232
Liceum ogólnokształcące		9	11	12	10					42
Technikum			1	2						3
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy		1		1						2
Branżowa szkoła I stopnia			1							1

PODLASKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przedszkole	14									14
Szkoła podstawowa	42	220	226	203	147	144	175	130	148	1 435
Liceum ogólnokształcące		46	53	58	71					228
Technikum		1								1
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy				1						1

POMORSKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przedszkole	93									93
Szkoła podstawowa	61	277	260	252	222	178	152	152	172	1 726
Liceum ogólnokształcące		148	75	58	65					346
Technikum		2	1							3
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy		1	1							2

ŚLĄSKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przedszkole	38									38
Szkoła podstawowa	163	458	429	357	361	280	421	356	305	3 130
Liceum ogólnokształcące		641	433	400	72					1 546
Technikum		2	1		1					4
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy		1								1
Branżowa szkoła I stopnia		2								2

ŚWIĘTOKRZYSKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Szkoła podstawowa	5	11	14	14	8	7	11	3	10	83
Liceum ogólnokształcące		1	2		1					4

WARMIŃSKO-MAZURSKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przedszkole	2									2
Szkoła podstawowa	34	58	47	48	29	32	27	16	36	327
Liceum ogólnokształcące		30	17	4						51
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy				1						1
Zespół wychowania przedszkolnego	1									1
Branżowa szkoła I stopnia		1								1

WIELKOPOLSKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przedszkole	46									46
Szkoła podstawowa	67	395	347	313	252	233	291	301	291	2 490
Liceum ogólnokształcące		1 035	621	562	63					2 281
Technikum		1	2	1						4
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy		2	2							4
Branżowa szkoła I stopnia		1	1	1						3

ZACHODNIOPOMORSKIE

Typ podmiotu	Wychowanie przedszkolne	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przedszkole	6									6
Szkoła podstawowa	28	110	99	103	98	63	91	75	96	763
Liceum ogólnokształcące		75	33	31	15					154
Technikum			1							1
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy		5								5
Branżowa szkoła I stopnia			1							1

Jak wynika z danych przedstawionych w raporcie, widzimy duży wzrost liczby uczniów w edukacji domowej. Na tę sytuację może mieć wpływ wiele czynników, które nie sposób zdefiniować wyłącznie w oparciu o badania ilościowe. Wyniki tej analizy mogą jednak posłużyć jako podstawa do opracowania odpowiedniej polityki i strategii edukacyjnych, które będą sprzyjały rozwojowi i wsparciu rodziców oraz uczniów realizujących obowiązek szkolny w ramach edukacji domowej. Rozwój polskiej edukacji jest rzeczą pożądaną, jednak niesie za sobą ryzyko – warto je dostrzegać i podejmować działania minimalizujące jego wpływ na uczniów.

Tak dynamiczny wzrost popularności spełniania obowiązku szkolnego poza szkołą niesie za sobą ryzyko pojawienia się przypadków zbyt pochopnej zmiany trybu nauczania. Zagrożeniem jest pojawianie się w nadrzędnych powodach przejścia na edukację domową chęci uwolnienia się od aktualnego systemu szkolnego, a nie chęci zdobywania wiedzy na własnych zasadach z maksymalizacją potencjału ucznia. **Edukacja domowa powinna być dostępna dla każdego, jednak warto podkreślić, iż wiąże się ona z przeniesieniem odpowiedzialności za realizację podstawy programowej ze szkoły na rodziców. Rolą szkoły jest wspieranie uczniów i rodziców w trakcie nauki, pokazanie możliwych ścieżek rozwoju, zaś jej nadrzędny obowiązek stanowi przeprowadzenia rzetelnych i uczciwych egzaminów klasyfikacyjnych.** Dlatego też tak ważne jest, aby rodzice i uczniowie w trakcie trwania roku szkolnego dostali odpowiednie wsparcie w procesie nauczania, a szkoły – narzędzia do niebudzącej wątpliwości weryfikacji wiedzy uczniów.

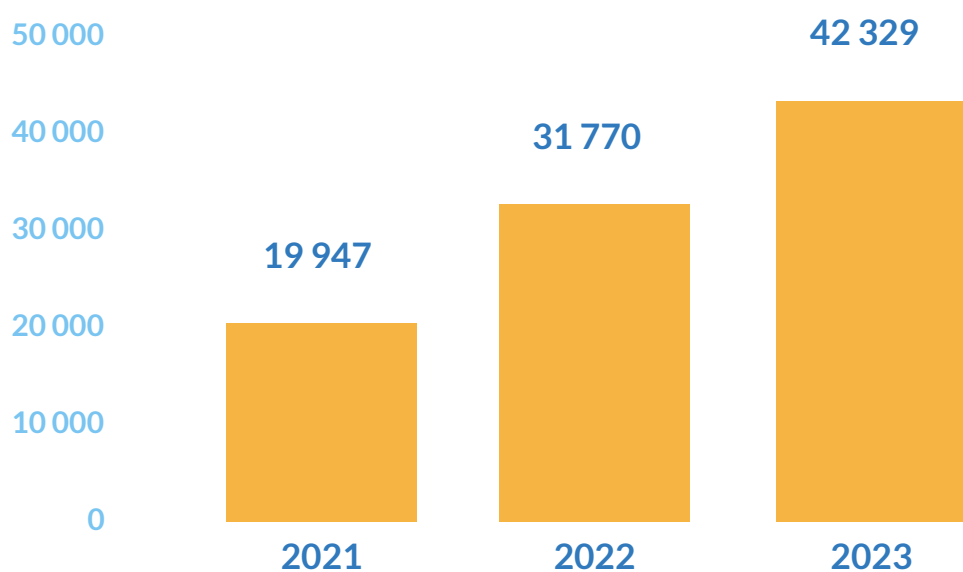
Rozwój alternatywnych metod nauczania, w tym spełniania obowiązku szkolnego poza szkołą, wpływa na jakość polskiej edukacji również poprzez zwiększanie świadomości i dojrzałości

rodziców, którzy wybierają edukacyjną ścieżkę swoich dzieci. Rodzice, poza szkołami funkcjonującymi w klasycznym systemie klasowo-lekcyjnym, mają do wyboru placówki czerpiące z wielu nurtów pedagogiki i dydaktyki. Większy wybór dostępnych rozwiązań prowokuje rodziców do ich krytycznej oceny, a co za tym idzie – lepszego dopasowania ścieżki edukacyjnej do predyspozycji i potencjału ucznia.

Dzięki tak szerokiej ofercie edukacji alternatywnej uczeń ma możliwość kształcić się zgodnie z własnymi możliwościami, potrzebami, zainteresowaniami, a także w myśl wartości wyznawanych w jego rodzinie. Jest to tożsamy z założeniami edukacji przyszłości, która skupia się w szczególności na indywidualnym podejściu do ucznia¹. Aby jednak te warunki były spełnione, wymagana jest ścisła współpraca rodziców i szkół – te natomiast potrzebują stabilnego finansowania i systemowego wsparcia w rozwoju.

Wzrost liczby uczniów w edukacji domowej w latach 2021-2023

Liczba uczniów ED w latach 2021-2023:

Roczne statystyki dotyczące liczby uczniów spełniających obowiązki szkolny poza szkołą odzwierciedlają wyraźną tendencję wzrostową, która zyskuje na znaczeniu. W roku 2021 w tym trybie uczyło się 19 947 osób. Rok później, w 2022, liczba ta znacząco wzrosła osiągając poziom 31 770 uczniów. Najnowsze dane, pochodzące z 5 maja 2023 r., potwierdzają rosnącą popularność edukacji domowej, gdyż liczba uczniów w tym roku sięgnęła 42 329.

Dynamiczny wzrost liczby uczniów spełniających obowiązki szkolny poza szkołą w ciągu ostatnich trzech lat stanowi istotny temat badawczy i skłania do refleksji nad zmieniającymi się preferencjami edukacyjnymi w społeczeństwie. Jest on również katalizatorem zmian

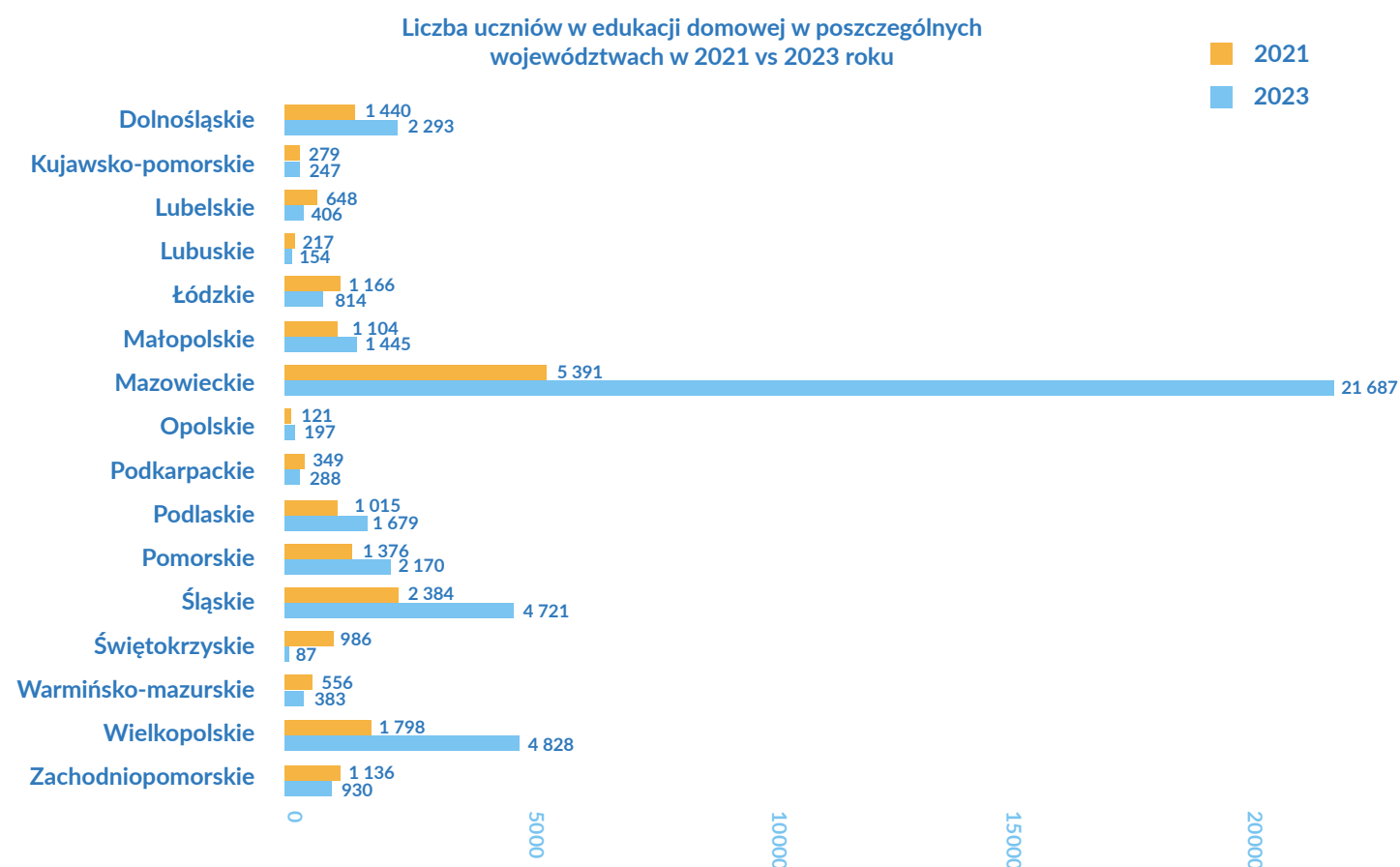
1. Więcej na ten temat opisano w rozdziale "Dynamiczny wzrost liczby uczniów w edukacji domowej".

prawnych w obszarze Art. 37 Ustawy Prawo oświatowe. W dniu 20 października 2022 do Sejmu wpłynął projekt nowelizacji wspomnianej ustawy, zmieniający zapisy w temacie edukacji domowej. Projekt ten wywołał duże poruszenie, gdyż wprowadzał znaczące modyfikacje mające wejść w życie bez uprzednich konsultacji społecznych, których znaczenie dostrzegł i podkreślił Prezydent Andrzej Duda wetując rzeszoną nowelizację. Przy tak dynamicznym wzroście popularności edukacji domowej nie sposób nie dostrzec obszarów wymagających dodatkowych regulacji prawnych, jednakże powinny one zostać opracowane przede wszystkim z myślą o dobru uczniów. To jakość ich kształcenia powinna być nadrzędnym motywatorem do wprowadzania zmian.

Liczba uczniów w edukacji domowej w poszczególnych województwach w latach 2021 vs 2023

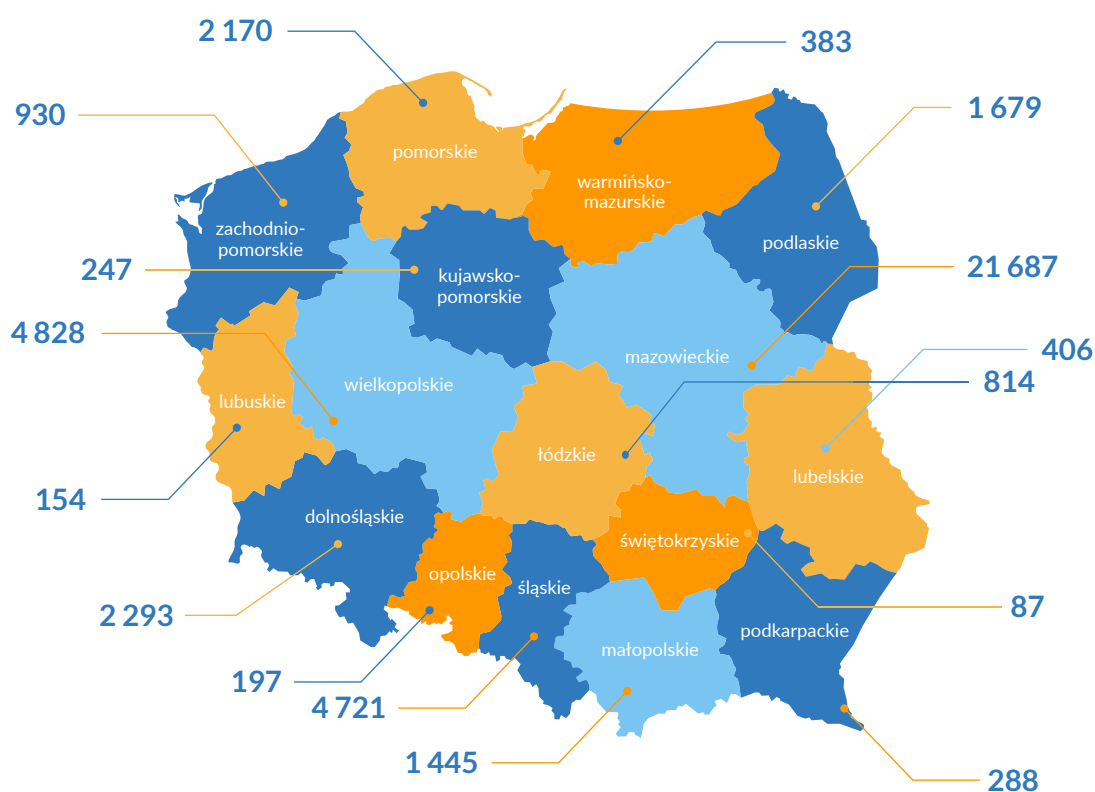
Przyglądając się rozwojowi edukacji domowej w latach 2021-2023 nie sposób nie zauważyć dwóch istotnych zmian: wzrostu lub spadku udziału procentowego liczby uczniów w poszczególnych województwach oraz zwiększenia tej liczby w szkołach ponadpodstawowych.

Z porównania liczby uczniów w edukacji domowej w 2021 i 2023 roku wynika, że największy jej wzrost **w ciągu tych trzech lat odnotowano w województwie mazowieckim – zwiększenie o 302%** (2021 r. – 5 391, 2023 r. – 21 687). Przyrost w 2023 r. nastąpił także

w województwach: wielkopolskim (169%), śląskim (98%), podlaskim (65%), opolskim (63%), dolnośląskim (59%), pomorskim (58%) i małopolskim (31%). Natomiast w niektórych województwach liczba uczniów w edukacji domowej spadła w tym okresie. Największy spadek odnotowano w województwie świętokrzyskim, bowiem tam liczba uczniów w edukacji domowej zmniejszyła się o ponad 90%. Spadek, choć nie aż tak drastyczny jak w świętokrzyskim, nastąpił także w województwach: lubelskim (-37,35%), warmińsko-mazurskim (-31,12%), łódzkim (-30,19%), lubuskim (-29,03%), zachodniopomorskim (-18,13%), podkarpackim (-17,48%) oraz kujawsko-pomorskim (-11,47%). Można przypuszczać, że powodem wyżej przedstawionych zmian było zniesienie rejonizacji 1 lipca 2021 roku (Ustawa z dnia 17 marca 2021 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe), dzięki któremu rodzice mogli wybierać dla swoich dzieci szkoły spoza województwa, w którym zamieszkują.

Liczba uczniów w edukacji domowej w poszczególnych województwach w 2023 r.

W 2022 r. proponowano powrót do rejonizacji, czyli ograniczenia możliwości wyboru szkoły, pierwotnie do województwa zamieszkania, a po poprawkach wnioskodawcy — do województwa zamieszkania i sąsiadujących województw. Wtedy to Fundacja Edukacji Domowej oraz wielu innych przedstawicieli tego środowiska apelowało, aby zrezygnować z tego zapisu. Zdaniem Fundacji nie wynikał on z analizy potrzeb dzieci i rodziców. Głównym

argumentem przeciwko wprowadzeniu rejonizacji był fakt, iż **nie w każdym województwie są szkoły przyjazne edukacji domowej**. Świadczą o tym chociażby spore przyrosty i spadki liczby uczniów w poszczególnych województwach po 2021 r., czyli po zniesieniu rejonizacji. Gdy tylko pojawiła się taka możliwość, rodzice wybierali dla swoich dzieci nie najbliższą szkołę, lecz taką, która najbardziej odpowiadała ich potrzebom. Świadczy o tym chociażby duża zmiana liczby uczniów w edukacji domowej w województwie świętokrzyskim. Jeszcze w 2021 r., czyli w trakcie obowiązywania rejonizacji, uczniów zapisanych do szkół na terenie tego województwa było 986. W momencie, gdy rodzice zyskali większą swobodę wyboru placówki, liczba uczniów w tym rejonie spadła do 87.

Warto byłoby przyjrzeć się dokładnej liczbie szkół w poszczególnych województwach i przeanalizować ich oferty pod kątem nauczania domowego. Na ten moment można się jednak odnieść do [Katalogu Szkół Przyjaznych Edukacji Domowej](#)², który prowadzi Fundacja. Celem opracowania i stałego aktualizowania tego katalogu jest pomoc rodzicom w wyborze odpowiedniej szkoły. Placówki są do niego zgłaszane przez zadowolone rodziny dzieci w edukacji domowej lub pracowników danej szkoły za pośrednictwem formularza na stronie internetowej. Następnie zgłoszenie jest weryfikowane przez Fundację. Przykładowo, stanem z dnia 17 lipca 2023 roku, w katalogu widnieją 154 szkoły, w tym żadnej z województwa świętokrzyskiego. Jest natomiast wiele w województwach ościennych, takich jak mazowieckie (20), małopolskie (13) czy śląskie (25). Należy pamiętać jednak, że rzeczywista liczba szkół przyjmujących uczniów w trybie nauczania domowego może być wyższa.

Liczba szkół w Katalogu Szkół Przyjaznych Edukacji Domowej³

dolnośląskie	20	podkarpackie	10
kujawsko-pomorskie	4	podlaskie	8
lubelskie	7	pomorskie	13
lubuskie	2	śląskie	25
łódzkie	4	świętokrzyskie	0
małopolskie	13	warmińsko-mazurskie	11
mazowieckie	20	wielkopolskie	8
opolskie	4	zachodniopomorskie	5

Łączna liczba szkół w Katalogu - 154

2. <https://katalog.domowa.edu.pl> [dostęp z dnia: 31.07.23 r.]

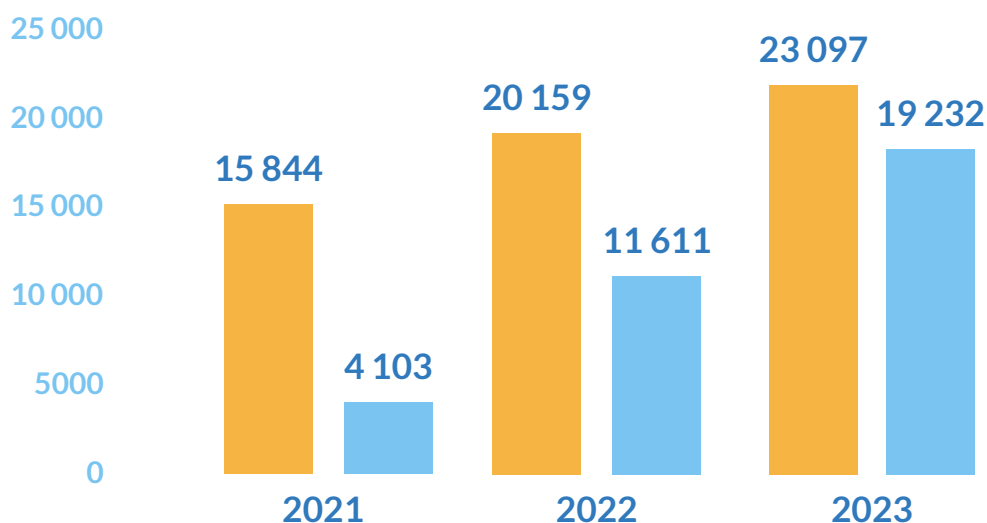
3. Jw. Zestawienie uwzględnia zarówno szkoły podstawowe, jak i ponadpodstawowe.

Szkoły przyjmujące uczniów w trybie edukacji domowej mają różnorodną ofertę, wypracowaną przez lata. Gdyby powrócono do rejonizacji, rodzice znów utraciliby możliwość wyboru. Byliby ograniczeni terytorialnie, a jak wskazuje powyższe zestawienie, są województwa gorzej zaopatrzone w szkoły przyjazne edukacji domowej. Często w tle przejścia na edukację domową stoją wyznawane wartości ideologiczne czy też religijne. Dla osób kierujących się tym kryterium ważne jest, aby środowisko, w którym przebywa uczeń, wyznawało podobne wartości. Odległość od szkoły dla wielu nie stanowi problemu. Stanowisko Fundacji Edukacji Domowej w tej sprawie jest jednoznaczne — nic nie stoi na przeszkodzie, aby korzystać z oferty szkoły, która jest oddalona o setki kilometrów, jeśli – mimo odległości – zaspokaja ona potrzeby edukacyjne ucznia i jego rodziny. W czasie pandemii zostały wypracowane narzędzia, które umożliwiają swobodną komunikację, czy też pracę zdalną. Chcąc zmierzać ku przyszłości w edukacji, nie należy tego negować ani lekceważyć.

Edukacja domowa w szkołach ponadpodstawowych

- szkoła podstawowa
- szkoła ponadpodstawowa

Liczba uczniów w edukacji domowej w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych w latach 2021-2023.

Dane z lat 2021 i 2023 wskazują także na znaczącą zmianę w udziale procentowym liczby uczniów szkół ponadpodstawowych w stosunku do całości. W 2021 roku uczniowie liceum, technikum, szkół branżowych itp. stanowili zaledwie 20,6%, czyli wszystkich uczniów w edukacji domowej, podczas gdy uczniowie szkół podstawowych dominowali w tym zestawieniu — 79,4%. Niecałe 2 lata później możemy zauważyć znaczący wzrost liczby uczniów w szkołach ponadpodstawowych, który w 2023 roku wynosi 45,5%. Oznacza to, że

uczniowie szkół ponadpodstawowych realizujący obowiązek szkolny poza szkołą, stanowią niemal połowę wszystkich uczniów będących w edukacji domowej. Powodów takiego wzrostu można doszukiwać się m.in. w: zwiększonej świadomości młodzieży szkolnej nt. alternatywnych rozwiązań w edukacji, większej liczbie szkół przyjaznych edukacji domowej, a także coraz większej potrzebie wolności i indywidualności⁴.

Warto zauważyć, że w starszej grupie wiekowej, to właśnie uczniowie są najczęściej inicjatorami zmiany sposobu nauczania. Istnieje kilka powodów, które mogą przyczyniać się do rosnącego wśród nich trendu edukacji domowej. Oto kilka potencjalnych czynników⁵:

1. **Indywidualizacja i elastyczność:** Edukacja domowa umożliwia uczniom szkół średnich dostosowanie programu nauczania do własnych potrzeb i tempa. Mogą skupić się na swoich mocnych stronach, eksplorować zainteresowania w większym stopniu i korzystać z bardziej elastycznego harmonogramu nauki. Uczniowie szczególnie utalentowani, młodzi sportowcy czy artyści mogą skupić się na rozwoju swoich zdolności, a nawet wczesnej kariery. Tym, którzy z różnych powodów doświadczają trudności w tradycyjnym szkolnym środowisku, edukacja domowa pozwala na personalizację procesu nauczania. Dzięki temu przygotowanie do matury może być dla nich łatwiejsze i bardziej efektywne.
2. **Bezpieczeństwo i komfort:** Dla niektórych uczniów szkoła może być miejscem kojarzonym ze stresem, napięciem społecznym lub nawet prześladowaniami. Edukacja domowa może stanowić bezpieczne i komfortowe środowisko, w którym czują się oni swobodnie i mogą skoncentrować się na nauce.
3. **Lepsze wykorzystanie technologii:** W dzisiejszych czasach technologia oferuje wiele narzędzi, które ułatwiają naukę. Internet, aplikacje mobilne, platformy edukacyjne i narzędzia komunikacyjne dają uczniom dostęp do bogatych zasobów edukacyjnych, a nawet pozwalają na interakcję z nauczycielami i innymi uczniami bez konieczności fizycznego uczestnictwa w tradycyjnych lekcjach.
4. **Alternatywne podejście do edukacji:** W przypadku niektórych rodzin edukacja domowa może być alternatywą dla tradycyjnego systemu szkolnego, która pozwala na życie w zgodzie z wyznawanymi wartościami i filozofią edukacji.

Pandemia Covid-19 – pierwszy rok zwiększonego zainteresowania edukacją domową

Pandemia Covid-19 wprowadziła sporo zamieszania do polskich szkół. Konieczność realizowania nauczania zdalnego była ogromnym wyzwaniem organizacyjnym i edukacyjnym. W nowej, trudnej rzeczywistości musieli odnaleźć się dyrektorzy, nauczyciele, a przede wszystkim – sami uczniowie i ich rodziny. Wielu rodziców poszukiwało alternatywnych rozwiązań właśnie ze

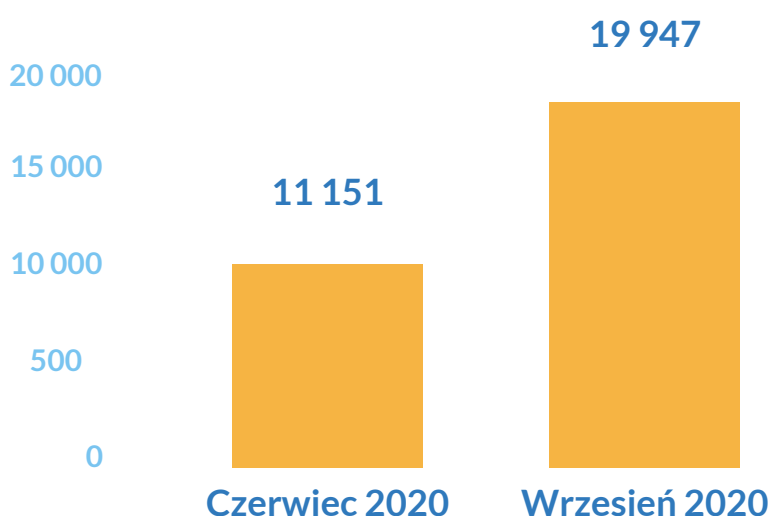
4. Szkoła przyjazna edukacji domowej — nazwa przyjęta w środowisku edukacji domowej, określająca placówki, które przyjmują uczniów w trybie spełniania obowiązku szkolnego poza szkołą oraz oferują różne formy wsparcia w procesie ich nauczania.

5. Opracowanie własne Fundacji na podstawie rozmów z uczniami i rodzicami oraz wielomiesięcznej obserwacji doświadczeń, którymi dzielą się oni na kanałach, takich jak: Facebook, Instagram, YouTube.

względu na początkowe niepowodzenia szkół w zakresie nauczania zdalnego oraz w obawie o bezpieczeństwo swoich dzieci. Warto w tym kontekście wspomnieć, że od wielu lat funkcjonują instytucje wspierające nauczanie z wykorzystaniem nowych technologii (w tym naukę na odległość). Skorzystanie z ich dorobku w dobie pandemii okazało się idealnym rozwiązaniem dla wielu rodzin i dziś jest wciąż rozwijane i efektywnie wykorzystywane.

Zmiany nastąpiły nie tylko w obszarze edukacji, ale także sposobie pracy. Wielu rodzinom dało to możliwość na wprowadzenie innego stylu życia, który cechuje zwiększenie elastyczności i brak konieczności stacjonowania w jednym miejscu.

Liczba uczniów w edukacji domowej na początku pandemii:

Liczba uczniów w edukacji domowej w pierwszych miesiącach pandemii wzrosła niemal dwukrotnie — z 11 151 w czerwcu 2020 roku do 19 947 we wrześniu tegoż roku. Terminy te dzielą zaledwie 3 miesiące. Ten krótki okres wystarczył, by 8 796 nowych osób zdecydowało, że od września rozpocznie naukę w trybie edukacji domowej.

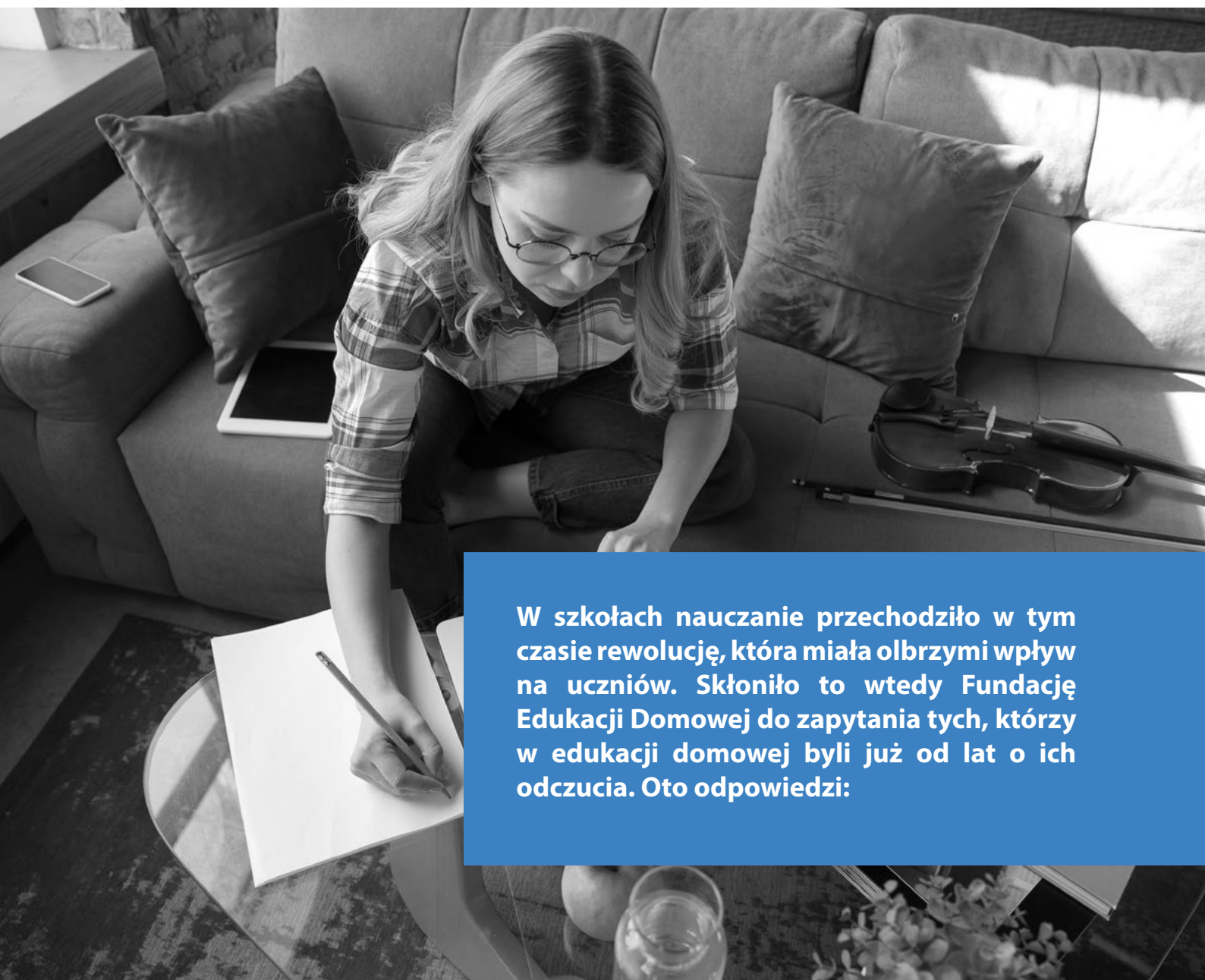
Nauczanie zdalne realizowane w trakcie pandemii mylnie utożsamiane jest z edukacją domową, a ta swoją historię w Polsce kształtuje już od 1932 roku.

Różnice między edukacją domową a zdalnym nauczaniem realizowanym w trakcie pandemii:

Zdalne nauczanie w trakcie pandemii	Edukacja domowa
Odgórnie narzucona forma realizacji obowiązku szkolnego dla uczniów wcześniej uczących się w systemie klasowo-lekcyjnym.	Możliwość podjęcia decyzji przez rodzica o korzystaniu z tej formy realizacji obowiązku szkolnego.

Zdalne nauczanie w trakcie pandemii	Edukacja domowa
Obowiązkowe lekcje online z nauczycielem.	Nauka z wykorzystaniem dowolnych narzędzi i materiałów.
Wielogodzinne lekcje przed komputerem realizowane zgodnie z sztywno ustalonym planem.	Nauka w dowolnym czasie i miejscu – asynchroniczna i spersonalizowana.
Zadania domowe.	Brak zadań domowych.
Weryfikacja wiedzy na podstawie prac, klasówek, regularnego odpytywania na lekcjach.	Weryfikacja wiedzy na podstawie rocznych egzaminów. Organizowanych w dogodnym terminie i w przyjaznej atmosferze.

W szkołach nauczanie przechodziło w tym czasie rewolucję, która miała olbrzymi wpływ na uczniów. Skłoniło to wtedy Fundację Edukacji Domowej do zapytania tych, którzy w edukacji domowej byli już od lat o ich odczucia. Oto odpowiedzi:

Normalnie nie zaszły w naszym domu żadne zmiany. Na spokojnie realizowaliśmy naukę, patrząc na chaos w edukacji z dużym dystansem, jakby działo się to poza nami, gdzieś daleko na innej planecie... Tak samo z dystansem słuchałam narzekających wszędzie rodziców... Mnie to nie dotyczyło. Naprawdę, edukacja domowa to błogosławieństwo. Jestem szczęśliwa, że pomimo strachu przed opinią otoczenia, głównie dziadków, zdecydowałam się spełnić prośbę dzieci i przejść na tryb domowego nauczania. To była wspaniała decyzja! I śmiałam się sama z siebie, gdy przypominały mi się obawy jeszcze z wakacji, przed rozpoczęciem roku szkolnego. W lutym/marcu, gdy zaczęła się pandemia, śmiałam się sama do siebie, nad własnym geniuszem – idealny moment wybraliśmy, żeby przejść na edukację domową.

Mama Jeremiego z klasy VII

W zasadzie nic się nie zmieniło jeśli chodzi o lekcje, które były prowadzone w godzinach porannych. Sytuacja była dosyć komfortowa. Natomiast dużą niedogodnością było to, że zostały odwołane wszystkie zajęcia popołudniowe, na które dzieci regularnie uczęszczały, w związku z tym dzieciaki straciły na jakiś czas kontakt z rówieśnikami. Nie było gry w badmintona, nie było rysunku, pływania itp. Natomiast samą podstawę programową realizowaliśmy bez zakłóceń. Przejście na domowy tryb nauczania było dobrym posunięciem, ale nie miało to związku z sytuacją epidemiologiczną. Decyzja o tym sposobie nauczania zapadła dużo wcześniej. Natomiast w związku z sytuacją epidemiologiczną domowe nauczanie zyskało kolejny atut. Nie musimy się w tej chwili martwić czy szkoły zostaną otwarte, w jakich godzinach będą odbywać się zajęcia itp. Po prostu idziemy nadal własną ścieżką, która się sprawdziła w ubiegłym roku i myślę, że w przyszłym roku szkolnym będzie jeszcze lepiej, ponieważ mamy większe doświadczenie.

Tata Amadeusza i Emanuela z klas V i III

Gdy pojawiło się zagrożenie epidemiczne, to sposób edukacji oczywiście był bardziej domowy, ale staraliśmy się poukładać zajęcia tak, aby proces nauki był dopasowany do ułożonego wcześniej na rok szkolny planu. Sytuacja ta miała swoje plusy: dodatkowy czas na naukę i rozmowy domowe, pomocne lekcje wideo i materiały zamieszczone na platformie CND, zajęcia prowadzone zdalnie itp. Decyzja o przejściu na domowy tryb nauki dla nas była i jak dotąd jest sama w sobie uzasadniona. Jednak w sytuacji epidemii myślę, że doświadczenie, które zdobyliśmy w pierwszej połowie roku w nauczaniu domowym okazało się dla nas bardzo przydatne.

Mama Sebastiana z klasy V

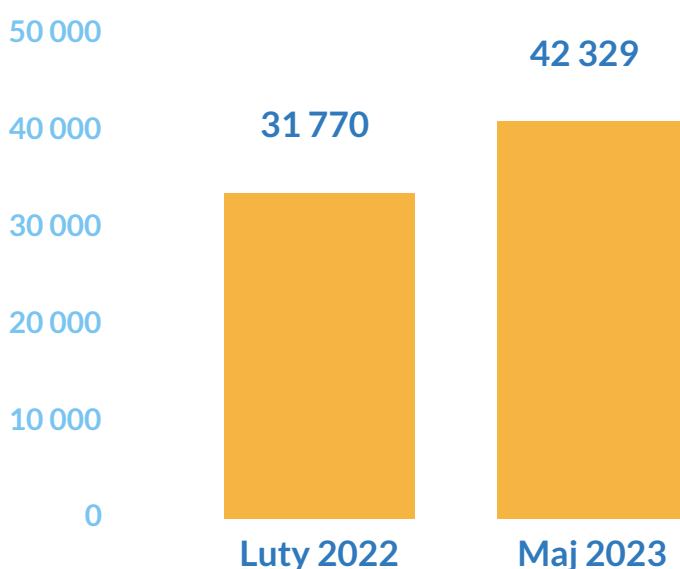
Pojawienie się epidemii nie miało wpływu na tok nauki. Jedyłą zmianą był sposób i termin egzaminów, ale nie odczuwam, że było to negatywne. Uważam, że przejście na edukację domową było jedną z najlepszych moich decyzji. Dziecko wręcz chłonęło wiedzę udostępnioną na platformie. Prawdopodobnie do końca szkoły podstawowej pozostajemy przy tym sposobie nauczania. Z całego serca dziękujemy. Jesteście wspierali.

Mama Urszuli z klasy V

Doświadczenie rodziców, którzy udzielili wywiadu Fundacji, pokazuje, że na edukację ich dzieci wprowadzenie ograniczeń funkcjonowania szkół w związku z pandemią nie miało większego wpływu. Spowodowało to, że edukacja domowa okazała się idealnym rozwiązaniem dla tych, którzy potrzebowali większej stabilności w procesie nauki. Poczucie bezpieczeństwa wybrzmiewa przy każdej dyskusji na temat tego trybu nauczania. Edukacja domowa to bezpieczeństwo dla rodziców, chcących zapewnić edukację dopasowaną do potrzeb dzieci. To bezpieczeństwo dla dzieci, które mogą w swoim tempie rozwijać pasje i zainteresowania. Edukacja domowa to część nowoczesnej edukacji, która odpowiada na potrzeby zmieniającego się świata.

Przyrost liczby uczniów w edukacji domowej nie zatrzymał się z końcem pandemii. Liczba ta pod koniec okresu stanu zagrożenia epidemicznego⁶ — w lutym 2022 r. — wzrosła o 59% (31 770 uczniów) w stosunku do danych z 2021 r. (19 947 uczniów), natomiast po jego zakończeniu — o kolejne 33% (maj 2023 - 42 329).

Liczba uczniów w edukacji domowej pod koniec i po pandemii:

6. Koniec stanu zagrożenia epidemicznego w Polsce ogłoszono 16 maja 2022 r.

Wnioski na temat tendencji wzrostowej liczby uczniów w edukacji domowej

Obserwacje okresu okołopandemicznego wykazały, że kluczowym czynnikiem zmiany w myśleniu o możliwościach edukacyjnych mógł być wzrost świadomości rodziców na temat nauczania domowego. Pandemia pokazała, że szkoła może wyglądać inaczej. Pomimo zakończenia nauki zdalnej i pandemii, liczba uczniów decydujących się na edukację domową wciąż rosła. Lata 2020-2022 były kluczowe, by społeczność poznała wieloletni dorobek edukacji domowej. Spełnianie obowiązku szkolnego poza szkołą sprawdza się dla wielu uczniów nieprzerwanie już od ponad 30 lat — od tak dawna w Polsce jest możliwość legalnego wyboru tej formy nauczania.

Swój wkład w dynamicznie rosnącą liczbę uczniów w edukacji domowej mogły mieć także działania polityczne związane z tzw. Lex Czarnek 2.0, czyli projektem ustawy zmieniającej zapisy dotyczące edukacji domowej (ustawa z dnia 4 listopada 2022 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw, która została zawetowana przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę 15 grudnia 2022)⁷. Spory polityczne i zaangażowanie społeczności sprawiło, że temat edukacji domowej był głośno omawiany w mediach. Spowodowało to duże zainteresowanie Polaków, także tych, którzy dotychczas nie byli zainteresowani tą formą nauczania lub w ogóle o niej nie wiedzieli. Skala niezadowolenia z próby ograniczenia edukacji domowej urosła na tyle, że zróżnicowane środowisko edukacji domowej zjednoczyło się. Przejawiało się to w protestach przed budynkiem Sejmu RP czy w akcjach społecznych prowadzonych w mediach społecznościowych. Walkę o edukację domową można prześledzić m.in. na grupie na Facebooku „Bronimy Edukacji Domowej”⁸, która została założona przez Fundację Edukacji Domowej. Powstała ona w celu dostarczania rzetelnych informacji dotyczących poselskiego projektu zmian dotyczących edukacji domowej oraz umożliwienia zaplanowania działań, które mogły wpłynąć na zmianę projektu. Grupa działa do dziś, angażując zebraną w niej społeczność w działania mające na celu wypracowanie korzystnych zmian w edukacji. Regularnie pojawiają się na niej dyskusje na ten oraz pochodne tematy.

Rosnąca liczba uczniów zainteresowanych edukacją domową przyczyniła się także do zwiększonego zapotrzebowania na różnorodne możliwości edukacyjne. W rezultacie pojawiło się wiele nowych placówek i projektów o zróżnicowanej ofercie edukacyjnej. Ważne jest, aby pamiętać, że potrzeby uczniów są różne, dlatego szeroki wybór opcji jest potrzebny i korzystny.

Zespół Fundacji Edukacji Domowej zapytał dyrektorów szkół przyjaznych edukacji domowej o ich zdanie nt. wzrostu liczby uczniów spełniających obowiązek szkolny poza szkołą. Wady obecnego systemu szkolnictwa, jako czynniki wpływające na wzrost liczby uczniów w edukacji

7. Więcej nt. tych działań napisano w rozdziale „Zmiany w rozporządzeniu w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej w 2023 r.”

8. <https://www.facebook.com/groups/5477093789039128> [dostęp z dnia: 31.07.23 r.]

domowej, pojawiły się w wypowiedzi Radosława Mitury — dyrektora Niepublicznej Szkoły Podstawowej w Garwolinie:

“Uważam, że na to zjawisko składa się wiele czynników:

- 1. Staromodelowość szkół i przeładowanie materiałem.*
- 2. Niemotywuujący system oceniania.*
- 3. Założenia, że prymusem jest osoba, która jest w szkole zawsze i uczy się wszystkiego na pamięć, aby zaliczyć.*
- 4. Większa świadomość młodzieży, że czas spędzony na nauce w szkole nie przekłada się sukcesy w sferze obranego kierunku rozwoju.*
- 5. Odciążenie dnia i przestrzeń na swoje prywatne życie (w edukacji domowej). Obecnie plany nauczania i system ich weryfikacji w szkole stacjonarnej nie dają takiej przestrzeni.*
- 6. Presja szkoły stacjonarnej, dążenie do negatywnego wzorca prymusa.*
- 7. ED daje możliwość skupienia się na wybranych przedmiotach przy jednoczesnym »spokojnym« zaliczeniu pozostałych”.*

Niemal każdy z zapytanych dyrektorów i dyrektorek szkół wymienia wśród przyczyn wzrostu liczby uczniów w edukacji domowej większą świadomość rodziców i uczniów na temat możliwości edukacyjnych i potrzeby kształcenia w myśl edukacji przyszłości.

“Coraz więcej rodziców chce mieć wpływ, bezpośredni czy też pośredni, na »rodzaj« wykształcenia swojego dziecka, które ucząc się w domu może bardziej rozwijać swoje zainteresowania.”

— odpowiedział zapytany Dariusz Stemplewski — asystent dyrekcji Prywatnej Szkoły Podstawowej Fundacji „Elementarz” oraz Niepublicznej Szkoły Podstawowej Fundacji „Elementarz” w Katowicach.

W opracowaniu niniejszego raportu ważny był także głos rodziców kształcących dzieci w trybie edukacji domowej. Pozwolił on na poznanie ich motywacji do wyboru tej formy nauczania. Z odbytych przez nas rozmów i korespondencji z rodzicami wybraliśmy najczęściej pojawiające się przyczyny:

- brak lokalnej alternatywy w postaci odpowiedniej szkoły,
- chęć posiadania większego wpływu na jakość kształcenia dziecka,
- potrzeba świadomego procesu nauczania z uwzględnieniem zdolności dziecka,
- więcej czasu na zainteresowania i hobby dziecka,
- problemy adaptacyjne w szkole,
- zbyt duże obciążenie psychiczne w dotychczasowej szkole,
- wzmacnianie mocnych stron ucznia,
- indywidualne podejście do nauki,
- większa swobodę w nauce,
- elastyczny czas nauki,
- dostosowanie do stylu życia rodziny np. podróże, praca zdalna rodziców,
- więcej okazji do budowanie więzi rodzinnych,
- obawa przed powracającym zdalnym nauczaniem,
- większa możliwość wykorzystania w nauce urządzeń elektronicznych,
- pozytywny wpływ na samodzielność i samodyscyplinę dziecka.

Podobne argumenty przedstawiali także absolwenci edukacji domowej w wywiadach udzielonych Fundacji Edukacji Domowej. Z zapisem naszych rozmów można zapoznać się na blogu dostępnym na stronie internetowej Fundacji⁹.

Pandemia, zmiany prawne, rosnące niezadowolenie z edukacji w systemie klasowo-lekcyjnym, świadomość rodziców i uczniów, zmieniające się potrzeby uczniów w związku z rozwojem technologicznym, zwiększone zapotrzebowanie na różnorodne możliwości edukacyjne, powstające nowe szkoły przyjazne edukacji domowej — to tylko powierzchowny opis czynników wpływających na tendencję wzrostową liczby uczniów spełniających obowiązki szkolny poza szkołą.

Przedstawione powody zostały zebrane na podstawie rozmów z uczniami, rodzicami, dyrektorami szkół oraz wielomiesięcznej obserwacji ich doświadczeń (na kanałach takich jak: Facebook, Instagram, YouTube). Próba wyróżnienia tych czynników w danym raporcie składa się jednak tylko z wniosków członków zespołu Fundacji Edukacji Domowej. Aby poznać precyzyjnie określone przyczyny wzrostu liczby uczniów spełniających obowiązki szkolny poza szkołą, należy przeprowadzić badania jakościowe.

9. <https://domowa.edu.pl/blog/> [dostęp z dnia: 31.07.23 r.]

Jesteśmy organizacją non-profit, nasza działalność jest możliwa dzięki Waszemu wsparciu. Jeśli chcesz pomóc Fundacji Edukacji Domowej przeprowadzić takie badania możesz przekazać darowiznę na realizację naszych celów statutowych.

Wesprzyj działania Fundacji Edukacji Domowej

Dane do przelewu:

Fundacja Edukacji Domowej

Konto: 23 1090 2053 0000 0001 3415 2061

Tytuł przelewu: Darowizna FED

Materiały uzupełniające perspektywę omawianego tematu

W materiałach dodatkowych znajdują się cenne informacje, kluczowe dla pełniejszego zrozumienia tematyki prezentowanej w głównej części raportu. Zachęcamy do zapoznania się z poniższymi załącznikami.

Edukacja na miarę przyszłości

“Wolność, przyszłość, doświadczenie - Trzy powody, by zmienić myślenie o edukacji” - to hasło przewodnie konferencji Fundacji Edukacji Domowej, która odbyła się 30 czerwca 2023 r. w Warszawie z okazji IV Dnia Edukacji Domowej. Miała ona na celu pokazanie, jak ważne są zmiany w edukacji. Prelegenci zaprezentowali podczas niej raport pn. “Młode głowy. Otwarcie o zdrowiu psychicznym”, alternatywne metody kształcenia oraz nowoczesne narzędzia i technologie, które można wykorzystać w procesie edukacji. Najważniejsze jednak było pokazanie roli, jaką pełni w tym dziecko i jego potrzeby.

Zmiany, o których toczyła się dyskusja, już się dokonują. Obserwujemy rozwój narzędzi edukacyjnych oraz liczby uczniów w edukacji domowej. Rodzice i uczniowie coraz częściej poszukują alternatywnych form nauki, które zapewniają większą elastyczność i indywidualizację. Te kompetencje są jednymi z kluczowych w edukacji XXI wieku, a niektóre szkoły już teraz stawiają na nie w swoich technikach nauczania. Aby osiągnąć światowy poziom edukacji, konieczne jest wsparcie tych zmian, zarówno poprzez pełnoprawne uwzględnienie edukacji domowej obok nauczania w systemie klasowo-lekcyjnym, jak i bardziej ogólnie, poprzez dążenie do wprowadzania nowatorskich metod nauczania. Wdrażanie elastycznych strategii uczenia, które promują indywidualizację i rozwój kompetencji XXI wieku, powinno być priorytetem dla osób odpowiedzialnych za kształt polskiej edukacji. Strategie i polityki edukacyjne powinny być opracowane z uwzględnieniem tych trendów, aby zapewnić uczniom pełne wykorzystanie potencjału edukacji w przyszłości.

ZMIANY W ROZPORZĄDZENIU W SPRAWIE SPOSOBU PODZIAŁU CZĘŚCI OŚWIATOWEJ SUBWENCJI OGÓLNEJ W 2023 R.

Autorki: Justyna Nowakowska, Gabriela Letnovska

Jesienią 2022 roku podejmowane były znaczące działania w obszarze edukacji domowej. 20 października do Sejmu wpłynął projekt nowelizacji ustawy Prawo oświatowe zmieniający zapisy w temacie edukacji domowej.

Pierwotne zmiany ujęte w projekcie to, m.in.:

- możliwość składania wniosku o zezwolenie na edukację domową wyłącznie w okresie od 1 do 21 września,
- powrót rejonizacji w obrębie województwa,
- ograniczenie liczby dzieci w ED w danej placówce do maksymalnie 50% w stosunku do uczniów stacjonarnych,
- egzaminy stacjonarne, zgłaszane wcześniej do organu sprawującego kontrolę.

Planowane wprowadzenie ograniczeń, mimo złagodzenia w kolejnych etapach prac w komisjach, spowodowały, że jeszcze kilka miesięcy temu środowiska związane z edukacją domową stanęły w obronie tej formy nauczania w celu ochrony praw dzieci i zapewnienia im równego traktowania. Dzięki licznym protestom i apelom tej społeczności, środowisk szkolnych oraz organizacji pozarządowych (w tym Fundacji Edukacji Domowej) Prezydent Andrzej Duda zawetował tzw. Lex Czarnek 2.0. Prezydenckie weto nie zakończyło jednak sprawy.

Kolejnym utrudnieniem dla rozwoju edukacji domowej w Polsce, a także ciosem dla polskich szkół, które obejmują opieką edukacyjno-wychowawczą uczniów w trybie edukacji domowej, stało się Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 grudnia 2022 r (Dz. U. z 2022 r., poz. 2820). Dotyczy ono podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2023. Było to działanie, którego w tamtym momencie nie dało się zatrzymać. Wprowadzenie tych zmian spowodowało istotne obniżenie finansowania dla uczniów spełniających obowiązki szkolny poza szkołą. W efekcie placówki, które mają ponad 200 uczniów w edukacji domowej, otrzymują w roku 2023 jedynie 20% subwencji oświatowej, natomiast tylko dla pozostałych (placówki posiadające do 200 uczniów) utrzymano 80%. W związku z sygnalizowanymi przez szkoły problemami Fundacja Edukacji Domowej postanowiła zbadać ten obszar i dostarczyć danych będących odzwierciedleniem realnej

sytuacji finansowej, obejmującej wydatkowanie subwencji oświatowej wyżej wspomnianych polskich szkół. Celem badania było przedstawienie strat finansowych poniesionych przez szkoły, dyrektorów, nauczycieli, rodziców i dzieci, a także zasygnalizowanie potrzeby zmian w finansowaniu edukacji domowej.

Badanie obejmowało pytania dotyczące sposobu wydatkowania subwencji oświatowej, czyli rzeczywistych kosztów administracyjnych, egzaminacyjnych, lokalowych oraz edukacyjnych (zajęcia, konsultacje, materiały edukacyjne i ćwiczeniowe, pomoce dydaktyczne) poniesionych w roku 2022 oraz tego, jak wprowadzone z dniem 1 stycznia rozporządzenie wpłynęło na sytuację finansową w danej placówce. W niniejszym tekście pragniemy przedstawić jakościowy wymiar badania, czyli konsekwencje wprowadzonych zmian, z jakimi muszą mierzyć się szkoły. Analiza wyników obejmuje dane zebrane z 22 szkół, uwzględniając podział na szkoły podstawowe i licealne, a także liczbę uczniów uczęszczających na zajęcia stacjonarne i tych uczących się poza placówką.

W przypadku każdej z badanych szkół stwierdzono, że wprowadzone od 1 stycznia zmiany w finansowaniu miały wpływ na ich sytuację finansową. Z pokryciem kosztów podstawowych działań związanych z obsługą uczniów realizujących obowiązki szkolne poza szkołą, takich jak administracja, egzaminy czy utrzymanie lokalu, poradziło sobie zaledwie 55% placówek. Pozostałe 45% podmiotów nie jest w stanie sprostać obecnemu wyzwaniu i deklaruje brak możliwości finansowych w tym zakresie.

Spośród wszystkich placówek niespełna 60% zostało zmuszonych do zawężenia liczby uczniów chcących przejść na edukację domową. Szkoły te mogłyby objąć swoim wsparciem edukacyjno-wychowawczym większą liczbę uczniów, lecz z powodu obniżonego finansowania od momentu wejścia w życie zmian nie mają do tego odpowiednich zasobów. Co więcej, prawie 23% badanych placówek było zmuszonych zrezygnować ze współpracy z uczniami już przyjętymi, co w praktyce oznacza, że dzieci utraciły możliwość nauki w szkole, do której mogły być już przywiązane w trybie nauczania domowego. Inne konsekwencje wskazują na pogorszenie jakościowo-ilościowej oferty edukacyjnej – aż 36% placówek musiało zrezygnować z dotychczasowych zajęć poświęconych uczniom nauczania domowego. Jedna z badanych szkół wskazała osłabienie opieki psychologicznej uczniów jako skutek wprowadzonego rozporządzenia, a co za tym idzie pogorszenie sytuacji w ramach kolejnej płaszczyzny mającej wpływ na rozwój i dobrostan dziecka. Na tym nie koniec problemów.

Szkoły były zmuszone rozwiązać współpracę z kadrą pedagogiczną i innymi pracownikami, co doprowadziło do zwolnień personelu w przypadku prawie 14% badanych placówek. Równoległe miało miejsce inne zjawisko. Aby poradzić sobie z trudną sytuacją, podobny odsetek szkół musiał nałożyć na rodziców opłaty za wsparcie edukacyjne uczniów.

Warto również skierować uwagę na to, jak prezentują się omówione zjawiska w specyficznej podgrupie. Wskazane wcześniej 45% szkół, które utraciły możliwość finansowania kosztów podstawowych działań związanych z obsługą uczniów w edukacji domowej, odczuło zmiany na kilku płaszczyznach:

- **50% z nich ograniczyło przyjmowanie nowych uczniów.**
- **40% było zmuszonych odmówić nauczania już zapisanym uczniom.**
- **30% placówek musiało zawęzić dotychczasową ofertę.**
- **20% instytucji musiało zwolnić część personelu, w tym nauczycieli i pedagogów.**
- **10% szkół - nałożyło opłaty na rodziców uczniów.**

Jak widać wprowadzenie zmian wraz z wejściem w życie Rozporządzenia w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej niesie za sobą szereg negatywnych konsekwencji. Z jednej strony dotknięte są nimi szkoły, a więc dyrektorzy placówek, grono pedagogiczne i pozostali pracownicy. W tym kontekście zwolnienia personelu czy zawężanie oferty to krok wstecz i zjawisko świadczące o regresie. Zmiany działają na niekorzyść także ucznia i jego rodziny. Dzieci mają jeszcze bardziej ograniczony dostęp do placówek oferujących edukację domową na wysokim poziomie. Z tej perspektywy wyjątkowo niepokojąca i trudna jest sytuacja uczniów, którzy byli zmuszeni do rezygnacji z edukacji domowej organizowanej przez daną szkołę.

Wniosek, który można wyciągnąć z badań dotyczących rozporządzenia w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2023 jest prosty. Zdaje się, że początkowe założenie Ministerstwa Edukacji i Nauki, iż niższa subwencja dla uczniów spełniających obowiązek szkolny poza szkołą będzie odpowiednia, było uzasadnione błędnym rozumieniem obowiązków szkoły względem tych uczniów. Wśród osób popierających wyżej wspomniane rozporządzenie często pojawia się argument, że szkoły mają mniej obowiązków wobec uczniów w edukacji domowej. Jest to jednak błędne rozumowanie, ponieważ ich zobowiązania nie kończą się na przeprowadzeniu rocznych egzaminów klasyfikacyjnych. Obowiązki placówki oświatowej względem uczniów realizujących obowiązek szkolny w ramach edukacji domowej określa art. 37 ustawy:

Art. 37. 7. Uczeń spełniający obowiązek szkolny lub obowiązek nauki poza szkołą, a także rodzic takiego ucznia, może korzystać ze wsparcia szkoły, której dyrektor wydał zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, obejmującego:

- 1) *prawo uczestniczenia w szkole w zajęciach, o których mowa w art. 109 ust. 1 pkt 2, 3 i 5–7;*
 - 2) *dotatkowe zajęcia edukacyjne, do których zalicza się:*
 - a) *zajęcia z języka obcego nowożytnego innego niż język obcy nowożytny nauczany w ramach obowiązkowych zajęć edukacyjnych, o których mowa w pkt 1,*
 - b) *zajęcia, dla których nie została ustalona podstawa programowa, lecz program nauczania tych zajęć został włączony do szkolnego zestawu programów nauczania;*
 - 3) *zajęcia rewalidacyjne dla uczniów niepełnosprawnych;*
 - 5) *zajęcia prowadzone w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej;*
 - 6) *zajęcia rozwijające zainteresowania i uzdolnienia uczniów, w szczególności w celu kształtowania ich aktywności i kreatywności;*
 - 7) *zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego.”¹⁰*
- 2) *zapewnienie dostępu do:*
- a) *podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych, o którym mowa w art. 54 ust. 1 ustawy o finansowaniu zadań oświatowych, oraz*
 - b) *pomocy dydaktycznych służących realizacji podstawy programowej znajdujących się w zasobach szkoły – w porozumieniu z dyrektorem tej szkoły;*
 - c) *udział w konsultacjach umożliwiających przygotowanie do rocznych egzaminów klasyfikacyjnych, o których mowa w ust. 4.*
- 3) *udział w konsultacjach umożliwiających przygotowanie do rocznych egzaminów klasyfikacyjnych, o których mowa w ust. 4.¹¹*

Należy również mieć na uwadze, iż rodzice dzieci w edukacji domowej odprowadzają równie wysokie podatki, co pozostali rodzice, i mają pełne prawo do stosownego finansowania edukacji swoich dzieci. Szkoły powinny posiadać odpowiednie środki, aby zapewnić, zagwarantowane w ustawie Prawo oświatowe, wsparcie uczniów i rodziców.

10. Prawo oświatowe, art. 109, ust.1 pkt 2.

11. Prawo oświatowe, art. 37, ust. 7.

DYNAMICZNY WZROST LICZBY UCZNIÓW W EDUKACJI DOMOWEJ

Autorka: Monika Kamińska-Wcisło Centrum Nauczania Domowego

Promuje misję edukacji domowej, opartej na założeniach edukacji 4.0 - edukacji przyszłości.

Według raportu World Economic Forum 65% uczniów rozpoczynających dziś edukację jako 6-7 latkowie, będzie pracowało w zawodach, które jeszcze nie istnieją.

Wśród polskich rodzin wybierających edukację domową dla swojego dziecka coraz większe grono stanowią świadomi rodzice. Doskonale wiedzą, że tradycyjna nauka prowadzona w obecnym kształcie nie sprostą edukacji pokolenia, które jak żadne przed nimi, będzie musiało nabyć umiejętności dostosowania się do postępujących w zawrotnym tempie zmian technologicznych i wymogów na rynku pracy.

Edukacja 4.0 i Czwarta Rewolucja Przemysłowa

Według raportu World Economic Forum 65% uczniów rozpoczynających dziś edukację jako 6-7 latkowie, będzie pracowało w zawodach, które jeszcze nie istnieją. Analitycy badający trendy na globalnym rynku pracy wskazują, że młody człowiek ma zmieniać branżę między pięć a siedem razy, a pracę nawet kilkanaście, kształcąc się ustawicznie i wciąż podnosząc swoje kwalifikacje.

Coraz głośniej mówi się o edukacji przyszłości (Edukacji 4.0), która ściśle powiązana jest z Czwartą Rewolucją Przemysłową (Przemysłem 4.0). Zmiana bowiem nie wiąże się jedynie z przemysłem, jak w przypadku trzech wcześniejszych rewolucji, a dotyczy nas wszystkich. Dzięki rozwojowi technologii wnika w nasze codzienne życie i determinuje wszystkie jego aspekty z nauką na czele.

Jakie są prognozy futurologów badających trendy edukacyjne? Edukacja 4.0, czy inaczej mówiąc Edukacja 2030, będzie oparta o naukę spersonalizowaną i asynchroniczną. Zerwiemy z wizją szkoły jako budynku, fizycznej klasy. "Uczeń przyszłości" będzie zdobywał wiedzę w dowolnym miejscu i czasie, na własnych warunkach, korzystając z nowoczesnych narzędzi, sztucznej inteligencji (AI) i e-learnigowych platform.

W obliczu czwartej rewolucji przemysłowej musi ewoluować także rola nauczyciela. Jego zadaniem będzie przybrać postać mentora, który z jednej strony wspiera ucznia w rozwijaniu potencjału i przygotowuje go do samodzielnego zgłębiania wiedzy, z drugiej zaś wprowadza w świat innowacji oparty na nowych technologiach.

Mówiąc o edukacji przyszłości, kładziemy nacisk na kluczowe kompetencje XXI wieku, czyli umiejętności, które będą przydatne naszym dzieciom i wymagane od pracodawców na przyszłych rynkach pracy.

Powołując się na raport World Economic Forum, w ciągu najbliższych 20 lat edukację będzie kształtowało dziewięć kluczowych kompetencji:

- nauka spersonalizowana,
- możliwość uczenia się w różnym czasie i miejscu,
- wolny wybór,
- nauczanie projektowe,
- nauka przez doświadczenie,
- interpretacja danych,
- zmiany w egzaminach,
- kreowanie nauki przez ucznia,
- mentoring.

Edukacja przyszłości to przede wszystkim rozwój umiejętności: cyfrowych, technologicznych, innowacyjnych i kreatywnych. Równocześnie mocno położony nacisk na inteligencję emocjonalną ucznia, na empatię, współpracę i świadomość społeczną.

Nowoczesna edukacja zakłada także naukę opartą o doświadczenia praktyczne, przedmioty ścisłe, przyrodnicze i informatyczne, które będą stanowiły trzon całej edukacji. Ważną częścią przyszłych programów nauczania stanie się również ludzka umiejętność interpretacji danych z analiz komputerowych.

Edukacja domowa - edukacją przyszłości?

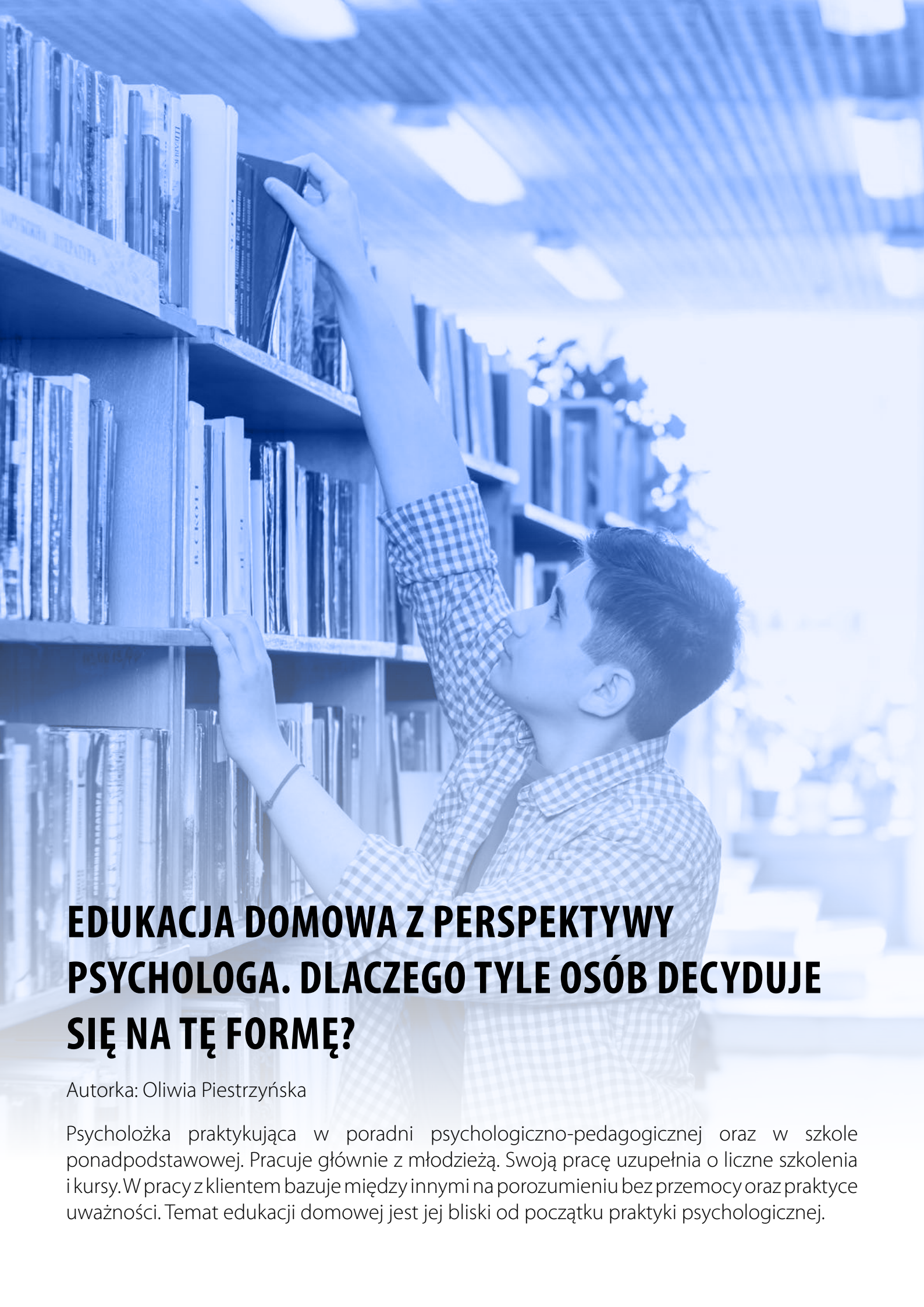
Nauczanie domowe to forma kształcenia, która stawia na indywidualny rozwój ucznia, wykorzystuje jego talenty i predyspozycje. Uczy dziecko krytycznego myślenia i poszukiwania odpowiedzi. Daleka jest od przyswajania encyklopedycznej wiedzy i praktykowania jedynie sztuki zapamiętywania.

Rodzic, prowadząc dziecko w edukacji domowej, ma realny wpływ na to, czego i jak będzie się uczyło. Ma autonomię w wyborze materiałów i narzędzi, z jakich będzie korzystało.

Edukacja domowa jest spersonalizowana, a zdobywanie wiedzy odbywa się na własnych warunkach. Dziecko uczy się dyscypliny, odpowiedzialności i samodzielności. Zdobywanie wiedzy odbywa się bez pośpiechu, kartkówek i ocen. W dowolnym czasie i miejscu. To tryb nauki, który w naturalny sposób wpisuje się w najnowsze trendy nauczania i jest spójny założeniami edukacji 4.0 - edukacji przyszłości.

Rodzic w edukacji domowej może rozwijać kompetencje XXI wieku, zapewnić dziecku dobry start, pokierować jego edukacyjną ścieżką i zadbać o to, by świetnie poradziło sobie w dorosłym życiu.

EDUKACJA DOMOWA Z PERSPEKTYWY PSYCHOLOGA. DLACZEGO TYLE OSÓB DECYDUJE SIĘ NA TĘ FORMĘ?

Autorka: Oliwia Piestrzyńska

Psycholożka praktykująca w poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz w szkole ponadpodstawowej. Pracuje głównie z młodzieżą. Swoją pracę uzupełnia o liczne szkolenia i kursy. W pracy z klientem bazuje między innymi na porozumieniu bez przemocy oraz praktyce uważności. Temat edukacji domowej jest jej bliski od początku praktyki psychologicznej.

Edukacja domowa w czasie popandemicznym zyskała duży rozgłos. Nie ominęło to także mojego doświadczenia zawodowego. W swojej pracy coraz częściej spotykam się z uczniami i ich rodzicami chcącymi przejść na tę formę nauczania. Kiedyś w zespole poradni, w której pracuję, pojawiała się zaledwie jedna taka osoba na rok szkolny. W bieżącym roku natomiast, rozmawiałam na ten temat już z czwórką uczniów, co jest istotne zważywszy na fakt, że pracuję w województwie, w którym liczba uczniów spełniających obowiązek szkolny poza szkołą w Polsce jest jedną z najmniejszych. O edukację domową pytają mnie także pedagodzy i pedagodżki ze szkół, które nigdy nie miały uczniów w tym trybie nauczania. Zwykle chcą wiedzieć, czym ta edukacja domowa jest, ponieważ nigdy wcześniej nie spotkali się z tym terminem i nie wiedzą jak mają rozmawiać z rodzicami wyrażającymi chęć zmiany sposobu nauczania.

Nagły wzrost zainteresowania edukacją domową wiąże się ze wzrostem świadomości zarówno rodziców, jak i uczniów. Należy pamiętać, że każdy człowiek ma swoje indywidualne potrzeby związane z różnymi aspektami życia. Jeżeli jedna osoba znajduje sposób, który zaspokaja jej potrzeby, nie można automatycznie przekładać tego rozwiązania na całą populację. Nie inaczej jest w kwestii edukacji. Przed pandemią powszechny był w Polsce model edukacji konwencjonalnej, polegającej na regularnym chodzeniu do szkoły, w której wiedza jest przekazywana przez nauczycieli w formie lekcji w klasach, w stałych i dość często zbyt dużych grupach. Wszystko odbywało się stacjonarnie i schematycznie. Niewiele osób dostrzegało wcześniej inne możliwości edukacyjne. Pandemia uświadomiła rodzicom, że istnieje szereg alternatywnych rozwiązań. Dzieci i młodzież, w swoich domach, uczestniczyli w zajęciach z technikami kształcenia na odległość. Dla wielu był to przełom, mimo że wielu uczniów nauczania domowego korzystało z metod edukacji opartych na nowych technologiach już od dłuższego czasu. Rodzice oraz uczniowie, którzy doświadczyli takiego sposobu kształcenia, mogą zasadnie zapytać: jeżeli przez okres dwóch lat pandemii możliwe było uczenie się poza tradycyjnym środowiskiem szkolnym, czy istnieje rzeczywista potrzeba powrotu do wcześniejszego systemu nauczania? Edukacja domowa daje uczniom możliwości, których w szkole konwencjonalnej nie ma. Proces kształcenia w tym trybie jest skupiony na potrzebach i możliwościach konkretnej osoby. Jeśli coś jest trudne, może powtarzać to tyle razy, ile potrzebuje. Jeśli coś jest banalnie proste - nie musi poświęcać na to kilku dni. Osoba ucząca się może dopasować metody kształcenia pod to, co w danym momencie jest jej potrzebne. Nauka przebiega w indywidualny sposób i uwzględnia predyspozycje i słabe strony. Dziecko wraz z rodzicami ma dowolność w kwestii preferowanych metod uczenia się. Jest to także przestrzeń na poszukiwanie siebie i poznawanie swoich zasobów.

Z moich obserwacji wynika, że największym problemem młodzieży, z którą pracuję jest brak poczucia sprawstwa i idące za tym niskie poczucie wartości. Będąc w edukacji domowej, to uczeń, a w przypadku młodszych dzieci - rodzic, bierze na siebie odpowiedzialność za jego edukację. Jednocześnie ta młoda osoba uczy się, że los jest w jej rękach i może stawić czoła wyzwaniom.

Kolejnym istotnym powodem do zmiany myślenia o edukacji są wyniki badań fundacji UNaweza. Pokazują one, że prawie połowa młodych ludzi odczuwa trudności emocjonalne. Niejednokrotnie szkoła systemowa nasila objawy, a młody człowiek nie jest w stanie sobie z tym poradzić. Problemy nawarstwiają się i przytłaczają go jeszcze bardziej. Wtedy, szukając ratunku i rozwiązania, trafia na edukację domową i myśli, że to rozwiązanie dla niego. Często zmiana szkoły faktycznie może być pomocna, jednak tu zwracam szczególną uwagę na to, że dziecko najpierw należy objąć pomocą psychologiczną/psychiatryczną. Brak wsparcia i trudności emocjonalne mogą sprawić, że zmiana formy kształcenia dodatkowo zaszkodzi dziecku.

Jeśli świadomie pada decyzja o przejściu na edukację domową, to warto wziąć pod uwagę kilka kwestii. Najważniejsze, w czym trzeba mieć czujność i na co zawsze uczulam rodziców, to zwrócenie uwagi na zmianę zachowania u dziecka. Jeśli zachowuje się ono inaczej niż zwykle, może okazać się, że doświadcza pewnych trudności. W takiej sytuacji dobrze jest być przy dziecku, dawać oparcie i poczucie bezpieczeństwa, a jeśli zmiany bardzo nas niepokoją - udać się do specjalisty. Warto także działać zapobiegawczo i budować więź z dzieckiem od samego początku jego życia. Oczywiście nigdy nie jest za późno na budowanie relacji, jednak z czasem może to być trudniejsze. Stabilna relacja zwiększa szansę na zdobycie zaufania dziecka, a co za tym idzie na możliwość uzyskania od niego informacji o tym czy w jego życiu dzieje się coś złego.

W budowaniu relacji istotne jest zaangażowanie opiekunów. Od pierwszych dni życia dziecka to właśnie oni przekazują informacje odnośnie funkcjonowania świata. Jeśli rodzice pomogą dziecku w bezpiecznym eksplorowaniu świata i będą towarzyszami odkrywania swojego „Ja”, istnieje duże prawdopodobieństwo, że dziecko będzie im ufało.

Można wspierać dzieci także na bieżąco - przede wszystkim dając im przestrzeń na popełnianie błędów, naukę przez własne doświadczenia, możliwość wyrażania wszystkich emocji czy choćby własną przestrzeń. Warto poszerzać swoją wiedzę uczestnicząc w szkoleniach, warsztatach czy też czytając książki odnośnie postaw wychowawczych i rodzicielskich. Jednak najważniejsze, co można zrobić dla dziecka, to być dla niego dostępnym, wspierać je i pomagać, gdy tego potrzebuje.

PODSUMOWANIE

Przygotowany dla Fundacji Edukacji Domowej raport MEiN dotyczący liczby uczniów spełniających obowiązek szkolny poza szkołą oraz badanie sposobu wydatkowania subwencji oświatowej przez szkoły przeprowadzone przez Fundację dostarczyły interesujących wniosków. Istotną informacją wynikającą z raportu jest rosnąca liczba uczniów korzystających z edukacji domowej w ostatnich latach. W 2021 roku wyniosła ona 19 947 dzieci i młodzieży, w 2022 — 31 770, a w 2023 — 42 329. Oznacza to, że **w ciągu 3 lat liczba uczniów w edukacji domowej wzrosła ponad 112%**. W tym okresie coraz większe zainteresowanie tą formą zaczęli wykazywać także uczniowie szkół ponadpodstawowych. Podczas gdy w 2021 roku stanowili oni 20,6% spośród wszystkich uczniów w edukacji domowej, to już w 2023 r. wykazano, że jest ich prawie połowa - 45,4%.

Pierwszym momentem dynamicznego wzrostu analizowanej liczby był okres pandemii. Porównując liczbę uczniów na początku pandemii: w czerwcu 2020 było ich 11 151, natomiast już we wrześniu o 73% więcej, bowiem 19 947. Wynik ten zmienił się pod koniec oraz po pandemii o kolejne 33% w 2022 r. i stale rósł: W lutym 2022 — do 31 770 uczniów, a w maju — do 42 329. Jak wynika z obserwacji Fundacji Edukacji Domowej, głównym powodem mogło być niezadowolenie z jakości zdalnego nauczania, dostrzeżono bowiem, że istnieją narzędzia wypracowane przez lata, które efektywnie łączyły naukę samodzielną z nauką przez internet. Kolejne przyczyny to obawa przed zagrożeniem pandemicznym, a następnie większa wiedza na temat alternatywnych rozwiązań edukacji.

Liczba uczniów w edukacji domowej w poszczególnych województwach także zmieniała się na przestrzeni ostatnich trzech lat. Największy wzrost liczby uczniów w edukacji domowej odnotowało województwo mazowieckie (wzrost o 16 296), wielkopolskie (3 030) oraz śląskie (2 337). Natomiast największy spadek zaobserwowano w województwie świętokrzyskim (spadek o 899), łódzkim (352) i lubelskim (242). Można przypuszczać, że powodem wyżej wymienionych zmian było zniesienie rejonizacji 1 lipca 2021 roku (Ustawa z dnia 17 marca 2021 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe), dzięki czemu rodzice mogli wybierać dla swoich dzieci szkoły spoza województwa zamieszkania. To bardzo istotne ze względu na fakt, że nie wszystkie województwa dysponują szkołami przyjaznymi edukacji domowej. Częstym powodem przejścia na edukację domową są wyznawane wartości ideologiczne lub religijne. W takich przypadkach zainteresowani wykazują potrzebę bycia w środowisku, które kultywuje podobne wartości. Odległość od szkoły dla wielu nie stanowi problemu, zatem kryterium współdzielonych wartości staje się najważniejszym czynnikiem, dla którego uczniowie podejmują decyzję o współpracy. Ponadto, w czasie pandemii wypracowano narzędzia, które umożliwiły swobodną komunikację oraz podniosły jakość pracy zdalnej. Nie należy negować nowych osiągnięć, jeśli chcemy, aby edukacja kierowała się ku rozwojowi.

Według najnowszych danych z 2023 roku najwięcej uczniów, którzy spełniali obowiązek szkolny poza szkołą, było zapisanych do placówek na terenie województwa mazowieckiego (21 687), wielkopolskiego (4 828) i śląskiego (4 721). Najmniejszą liczbę odnotowano w województwie opolskim (197), lubuskim (154) i świętokrzyskim (87). Województwa z najmniejszą liczbą uczniów w edukacji domowej są jednocześnie regionami, które według prowadzonego przez Fundację Katalogu Szkół Przyjaznych Edukacji Domowej, mają najmniej szkół przyjaznych edukacji domowej.

W raporcie wyróżniono następujące czynniki, które mogły wpłynąć na liczbę uczniów w edukacji domowej:

- zagrożenie pandemią,
- niezadowolenie z jakości nauczania zdalnego,
- wady systemu klasowo-lekcyjnego,
- zmiany prawne w zakresie edukacji,
- zwiększona świadomość nt. alternatywnych możliwości edukacji,
- problemy psychiczne i społeczne dzieci i młodzieży,
- potrzeba większego wpływu na proces nauczania,
- brak lokalnych szkół, które spełniałyby oczekiwania rodziców i uczniów,
- potrzeba dostosowania edukacji do stylu życia rodziny.

Jak widzimy w raporcie, edukacja domowa rozwija się bardzo szybko. Ze względu na dynamiczny przyrost uczniów spełniających obowiązek szkolny poza szkołą, zarówno szkoły, jak i uczniowie wymagają odpowiedniego wsparcia w tym zakresie ze strony rządu. Dlatego tak ważnym było zamieszczenie w danym raporcie podsumowania badania dotyczącego finansowania szkół. Wyniki pokazują, że zmiany wprowadzone przez Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki w roku 2023 miały wpływ na sytuację finansową badanych placówek. 45% szkół zgłasza trudności w pokryciu podstawowych kosztów związanych z obsługą uczniów realizujących obowiązek szkolny poza szkołą. Ponadto, 50% szkół ograniczyło przyjmowanie nowych uczniów, 40% musiało odmówić nauki obecnym uczniom, a 30% było zmuszonych do zawężenia swojej oferty. Konsekwencje tych zmian dotknęły również pracowników szkół i rodziców. 20% placówek musiało zwolnić część personelu, w tym nauczycieli i pedagogów, a 10% nałożyło opłaty na rodziców. Zmiana sposobu finansowania negatywnie wpłynęła na wszystkie podmioty związane z edukacją, począwszy od szkół, aż do pracowników i rodziców.

Edukacja domowa rozwija się w niewątpliwie szybkim tempie, dlatego wymaga skonkretyzowanych działań dla dobra dzieci. **Niniejszy raport nie tylko szczegółowo omawia ten obszar edukacji, ale również zawiera apel o opracowanie adekwatnych polityk i strategii edukacyjnych, które przyczynią się do dalszego rozwoju i wsparcia rodziców oraz uczniów, którzy realizują obowiązek szkolny w ramach edukacji domowej.**

MATERIAŁY DODATKOWE:

1) Art. 37. Prawo oświatowe

Zezwolenie na spełnianie przez dziecko obowiązku przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego lub nauki w innych formach

1. Na wniosek rodziców dyrektor odpowiednio publicznego lub niepublicznego przedszkola, szkoły podstawowej i szkoły ponadpodstawowej, do której dziecko zostało przyjęte, może zezwolić, w drodze decyzji, na spełnianie przez dziecko odpowiednio obowiązku, o którym mowa w art. 31 wychowanie przedszkolne ust. 4, poza przedszkolem, oddziałem przedszkolnym w szkole podstawowej lub inną formą wychowania przedszkolnego i obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki poza szkołą.

2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, może być wydane przed rozpoczęciem roku szkolnego albo w trakcie roku szkolnego, jeżeli:

1) (uchylony)

2) do wniosku o wydanie zezwolenia dołączono:

a) (uchylona)

b) oświadczenie rodziców o zapewnieniu dziecku warunków umożliwiających realizację podstawy programowej obowiązującej na danym etapie edukacyjnym,

c) zobowiązanie rodziców do przystępowania w każdym roku szkolnym przez dziecko spełniające obowiązek szkolny lub obowiązek nauki do rocznych egzaminów klasyfikacyjnych, o których mowa w ust. 4.

3. Przepisu ust. 2 pkt 2 lit. c nie stosuje się w przypadku wydawania zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, dla dzieci i młodzieży posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym.

4. Uczeń spełniający obowiązek szkolny lub obowiązek nauki poza szkołą uzyskuje roczne oceny klasyfikacyjne na podstawie rocznych egzaminów klasyfikacyjnych z zakresu części podstawy programowej obowiązującej na danym etapie edukacyjnym, uzgodnionej na dany rok szkolny z dyrektorem szkoły. Egzamin klasyfikacyjny są przeprowadzane przez szkołę, której dyrektor zezwolił na spełnianie obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki poza szkołą. Uczniowi takiemu nie ustala się oceny zachowania. Egzamin klasyfikacyjny przeprowadza się odpowiednio zgodnie z art. 44l egzamin klasyfikacyjny lub art. 44wa egzamin klasyfikacyjny ustawy o systemie oświaty i przepisami wydanymi na podstawie art. 44zb rozporządzenie w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w szkołach publicznych ustawy o systemie oświaty.

5. Przepisu ust. 4 nie stosuje się do dzieci i młodzieży posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym.

6. Roczna i końcowa klasyfikacja ucznia spełniającego obowiązek szkolny lub obowiązek nauki poza szkołą odbywa się zgodnie z przepisami rozdziału 469_3a ustawy o systemie oświaty.

7. Uczeń spełniający obowiązek szkolny lub obowiązek nauki poza szkołą, a także rodzic takiego ucznia, może korzystać ze wsparcia szkoły, której dyrektor wydał zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, obejmującego:

1) prawo uczestniczenia w szkole w zajęciach, o których mowa w art. 109 podstawowe formy działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły ust. 1 pkt 2, 3 i 5–7;

2) zapewnienie dostępu do:

a) podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych, o którym mowa w art. 54 ust. 1 ustawy o finansowaniu zadań oświatowych, oraz

b) pomocy dydaktycznych służących realizacji podstawy programowej znajdujących się w zasobach szkoły – w porozumieniu z dyrektorem tej szkoły;

3) udział w konsultacjach umożliwiających przygotowanie do rocznych egzaminów klasyfikacyjnych, o których mowa w ust. 4.

8. Cofnięcie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, następuje:

1) na wniosek rodziców;

2) jeżeli uczeń z przyczyn nieusprawiedliwionych nie przystąpił do rocznych egzaminów klasyfikacyjnych, o których mowa w ust. 4, albo nie zdał rocznych egzaminów klasyfikacyjnych, o których mowa w ust. 4;

3) w razie wydania zezwolenia z naruszeniem prawa¹².

12. Dz.U.2023.0.900 t.j. - Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe <https://lexlege.pl/prawo-oswiatowe/art-37/> [dostęp z dnia: 31.07.23 r.]

O FUNDACJI EDUKACJI DOMOWEJ

Fundacja Edukacji Domowej, założona w 2017 roku, jest organizacją dedykowaną wspieraniu i promowaniu edukacji domowej jako alternatywnej formy nauki. Jej głównym celem jest zapewnienie rodzicom, którzy podejmują decyzję o nauczaniu swoich dzieci poza szkołą, niezbędnego wsparcia, zasobów i informacji.

W Fundacji angażujemy się w szeroki zakres działań mających na celu wsparcie szkół, rodziców i uczniów praktykujących edukację domową. Obejmują one:

1. **Informacyjne wsparcie:** Udostępniamy rodzicom i opiekunom kompleksowe informacje na temat edukacji domowej, takie jak: prawa, regulacje, metody nauczania i zasoby edukacyjne. Pomagamy w wyborze szkoły przyjaznej edukacji domowej oraz udostępniamy odpowiednie dokumenty aplikacyjne.
2. **Katalog Szkół Przyjaznych Edukacji Domowej:** Prowadzimy Katalog, dzięki któremu rodzice oraz uczniowie mają ułatwiony wybór najlepszej placówki wspierającej realizowanie obowiązku szkolnego poza szkołą. W katalogu znajdują się zarówno szkoły podstawowe, jak i szkoły ponadpodstawowe, oferujące różnorodne podejścia do nauki i dostosowane do indywidualnych potrzeb uczniów.
3. **Szkolenia i warsztaty:** Organizujemy szkolenia, warsztaty i seminaria dla rodziców i opiekunów, a także dla dyrektorów szkół i nauczycieli, którzy chcą doskonalić swoje umiejętności w zakresie nauczania domowego. Zapewniamy praktyczne wskazówki dotyczące planowania lekcji, oceniania postępów uczniów oraz radzenia sobie z wyzwaniami związanymi z edukacją domową.
4. **Lobbing:** Angażujemy się w działania na rzecz uznania i regulacji edukacji domowej, reprezentując interesy rodziców i uczniów edukujących się w domu. Prowadzimy kampanie, podejmujemy inicjatywy i współpracujemy ze środowiskiem, aby promować świadomość i zrozumienie tej formy nauki.

Fundacja Edukacji Domowej jest inicjatywą skierowaną do dyrektorów szkół, rodziców i opiekunów, którzy wybierają edukację domową dla swoich dzieci. Jej działania mają na celu dostarczenie im niezbędnego wsparcia do skutecznego prowadzenia tego procesu.

Fundacja Edukacji Domowej jest organizacją non profit, dlatego decydując się na jej wsparcie, przyczyniasz się do realizacji jej projektów.

Wsparcie finansowe dla Fundacji umożliwi kontynuację i rozszerzenie jej istniejących inicjatyw, takich jak niniejszy raport, badania edukacji domowej oraz promowanie tej formy nauczania jako pełnoprawnej alternatywy edukacyjnej w Polsce. Jednym z takich działań, które może się do tego przyczynić jest kampania społeczna:

“NIGDY NIE CHODZIŁA DO SZKOŁY”

Pomóż nam stworzyć krótką produkcję filmową, dzięki której pokażemy wszystkim, czym jest edukacja domowa i jak może wyglądać na co dzień. Wesprzyj finansowo powstanie kampanii:

Wierzmy w edukację przyszłości!

Konto: 23 1090 2053 0000 0001 3415 2061

Fundacja Edukacji Domowej

ul. Szlak 20/7, 31-153 Kraków

sekretariat@domowa.edu.pl

KRS: 0000662837

